

בס"ד. שיחת* חג הפורים, ה'תשח"י**.

בלתי מוגה

א. איתא בגמרא¹: "מעיקרא כתיב² שמחה ומשתה ויום טוב, ולבסוף כתיב³ לעשות אותם ימי משתה ושמחה, ואילו יום טוב לא כתיב" — כי, "הספד ותענית קבילו עליהו, (ביטול) מלאכה לא קבילו עליהו" (אע"פ שלכתחילה הי' רצונם של מרדכי ואסתר שפורים יהי' אסור במלאכה כמו "יום טוב").

ומבואר בחסידות⁴ שענין זה שפורים מותר במלאכה הו"ע של מעלה ועילוי.

ב. ובהקדמה:

ביום שמותר במלאכה יש להזהר מביטול מלאכה, ועד כדי כך, שממעטים אפילו בענינים של תורה ותפלה — קריאת התורה ותפלות נוספות (לגבי מה שמוסיפים בימים שאסורים במלאכה), בכדי שלא למעט במלאכה⁵.

וטעם הדבר — דכתיב⁶ "ששת ימים תעבוד", ודרשו חז"ל⁷ שהיא מצות עשה. ומוכן גם בפשטות — שהרי "אדם לעמל יולד"⁸. ועאכו"כ

(4) ראה תו"א מג"א צט, ד. ובכ"מ.

(5) ראה ברכות טז, א. מגילה כב, ב. קידושין לג, א.

(6) יתרו כ, ט. תשא לד, כא.

(7) מכילתא — הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פ' וישב, ובס' מנחה בלולה. ובמכילתא דרשב"י (יתרו שם): כשם שנצטוו ישראל על מצות עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה. ועפ"ז מוכן בפשטות מרז"ל ב"ר פט"ז, ה (ופליג בזה על הספרי עקב עה"פ (יא, יג) ולעבדו בכל לבבכם). וראה ג"כ אדר"ג פי"א. רמב"ן אחרי כה, ג. קונטרס ומעין פי"ט. — ועפ"ז מיושב לשון רש"י בחולין (נד, ב. וראה שם רש"י ותוס').

(8) איוב ה, ז.

(* תוכן השיחת — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (בלה"ק), בתוספת הערות ומ"מ, ונדפס בקונטרס בפ"ע, ובבטאון חב"ד חוברת יח ע' 14 ואילך (ואח"כ בלקו"ש במקומות שונים: ח"א ע' 193. ח"ג ע' 916 הערה 14. ח"ד ע' 1274. ע' 1280 ואילך. ע' 1330 ואילך. ח"י ע' 228 ואילך. ח"א ע' 324 ואילך. ח"ד ע' 224). — במהדורא זו ניתוספו ושולבו גם פרטי הענינים ואריכות הדברים, ע"פ סרט-הקלטה.

(** ההתוועדות נערכה באולם הגדול אשר ב-585 אַלבאַני עוו. בסמיכות לַאָטלאַנד ראוד.

(1) מגילה ה, ב.

(2) אסתר ט, יט.

(3) שם, כב.

שכן הוא בנוגע למלאכה הרוחנית הקשורה עם יום זה, ד"כל יומא ויומא עביד עבידתי"⁹.

ותוכן הזהירות מביטול מלאכה מתבטא (לא רק בכך שמקצרים בענינים אחרים, אלא) בכך שהאדם צריך לנצל את כל השעות והרגעים שבמשך היום לעבודה ולמלאכה של יום זה.

ג. והענין בזה:

בנוגע לענין המלאכה — איתא בגמרא¹⁰ שמלאכה דהואי במשכן חשיבא הואי מלאכה.

וכיון של"ט המלאכות למדים ממלאכות המשכן, הרי מובן של"ט המלאכות קשורות עם מלאכת המשכן¹¹ — שהרי ידוע שכל לימוד בתורה אינו בדרך מקרה ח"ו, לפי שיש בשניהם תיבה שווה (או שיש תיבה מיותרת וכיו"ב), אלא הסיבה לכך שבעולמו של הקב"ה יכולים ללמוד ענין א' מהשני, היא, מפני שיש שייכות ביניהם, והיינו, שה"מלמד" וה"למד" הם בפנימיותם ענין אחד, ה"למד" משתלשל מה"מלמד" (אלא ששייכות זו מתגלית עי"ז ששניהם נזכרו בתורה באותה תיבה, וכיו"ב).

ובנודו"ד, השייכות היא בשתיים: (א) השרש של ל"ט המלאכות הוא מלאכות המשכן, דהיינו שכל המלאכות משתלשות ממלאכת המשכן, (ב) ולכן גם המטרה והתכלית של כל המלאכות, גם מלאכות הרשות, היא — לעשות מהן משכן, כמ"ש¹² "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", "בתוכם" דייקא, בתוך כל אחד ואחד¹³.

והענין בזה — כמ"ש¹⁴ "בכל דרכיך דעהו", וכהפס"ד בשו"ע¹⁵ שבכל עניני האדם, באכילתו ובשתייתו ואפילו בשינתו, צריך להיות הענין ד"דעהו" — "דע את אלקי אביך (והפירוש בזה — כפי שממשיך בכתוב) ועבדהו (ולא זו בלבד, אלא) בלב שלם"¹⁶, שזהו ע"ד מ"ש¹⁷ "בכל לבבך", "בשני יצריך"¹⁸, כי, כל זמן שחסר יצר א', עדיין אין זה "בלב שלם".

ואם הדברים אמורים בנוגע ל"שני יצריך" — הרי עאכו"כ שכן

(9) זח"ג צד, רע"ב.	(14) משלי ג, ו.
(10) שבת צו, ב. וש"נ.	(15) או"ח סרל"א.
(11) ראה גם תו"מ ח"י ע' 84.	(16) דברי הימים א כח, ט.
(12) תרומה כה, ח.	(17) ואתחנן ו, ה.
(13) ראה אלשיך עה"פ. של"ה סט, א.	(18) ברכות נד, א. ספרי ופרשי" עה"פ.

הוא בנוגע לעניני הרשות, שצריכים לעשותם "כלי" לאלקות, שיהי' "ושכנתי בתוכם".

וזהו הטעם שיכולים ללמוד מלאכות של עולם הרשות ממלאכות המשכן — כיון שהחילוק בין העולם להמשכן הוא רק חילוק בין "כח" ל"פועל": המשכן הוא כבר בפועל "מקדש" להשראת השכינה ("ושכנתי בתוכם"), ואילו בעולם הרי זה רק בכח — שהרי העולם נברא כדי להיות דירה לו ית', אלא שענין זה ניתן לאדם, כמ"ש¹⁹ "אשר ברא אלקים לעשות", "לתקן"²⁰, להביא את הכח לידי פועל, שהעולם יהי' בפועל דירה לו ית'.

ד. ומזה מובן שכל המלאכות שבעולם קשורות עם מלאכת הקודש, ועד כדי כך, שמצד הענין ד"כל יומא ויומא עביד עבידתי" כפי שהוא בענינים רוחניים, נעשה חילוק ב"עביד עבידתי" שבענינים הגשמיים, ועד למלאכות הגשמיים הקשורות עם יום זה.

וע"ד שביום הראשון שבו האירה בעולם מדת החסד, אזי נמשכו החסדים בענינים גשמיים, ועד"ז ביום השני בקו ההפכי, וכמו"כ בשאר ימי השבוע.²¹

ומזה מובן, שכשם שעניני המלאכות ברוחניות, בעבודת ה', הם מצוות עשה בגלוי, שהרי אופני עבודת ה', עבודה מצד אהבה או מצד יראה, הם מצוות עשה שנימנו במנין המצוות, כמ"ש "ואהבת את ה' אלקיך"¹⁷ ו"את ה' אלקיך תירא"²² — כן הוא גם בנוגע למלאכות המותרות בעניני הרשות, שיש בכח למלא על ידם את ה"עביד עבידתי", לעשות מעניני הרשות — עניני מצוה.

ומזה מובן, שכשם שבמלאכה רוחנית צריכים לנצל את כל הזמן המוקדש למלאכה זו שיהי' ממולא במלאכה זו,

— וכפי שמצינו בנוגע ללימוד התורה שכל רגע ורגע זמנו הוא, שאפילו אם מבטל רגע אחד מלימוד התורה, "עליו דרשו רז"ל²³ כי²⁴ דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת וגו'"²⁵ —

כן הוא גם בנוגע לעבודה בעניני הרשות, שצריך לעשות מלאכתו באמונה ולמלא את כל הזמן המוקדש למלאכת הרשות, שכן, לאמיתו

22) ואתחנן ו, יג.

23) סנהדרין צט, א.

24) שלח טו, לא.

25) תניא פ"א.

19) בראשית ב, ג.

20) ראה ב"ר פי"א, ו ובפרש"י.

21) ראה תניא שעהיוה"א ספ"י. לקו"ת

שה"ש ל, א. ובכ"מ.

של דבר אין זה ענין של "רשות", כי אם, שנברא באופן כזה שהאדם יתקן וישלים ויעשה מ"רשות" — מצוה וכלי לאלקות.

וזהו הטעם שמתחשבים ונוזהרים כ"כ בהענין דביטול מלאכה.

ה. וכיון שבפורים " (ביטול) מלאכה לא קבילו עליהו", הרי מודגש בזה, שאין לוותר על ה"מלאכות" הקשורות עם יום זה אפילו בשביל ענינים הנקראים בשם "יום טוב".

והנה, מלאכת היום דפורים היא — כמארז"ל²⁶ "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע".

כלומר: שמחה סתם — צריכה להיות במשך כל השנה, כמ"ש²⁷ "עבדו את ה' בשמחה", וכפי שפוסק הרמב"ם בסוף הלכות לולב שעבודת ה' צריכה להיות בשמחה דוקא, וכיון שעבודת ה' היא במשך כל כ"ד שעות המעת-לעת, שהרי צריך להיות "בכל דרכיך דעהו", צריכה שמחה זו להיות בתמידות.

אמנם, שמחה זו היא מכוסה בעבודת ה', והיינו, שהשמחה היא רק הפנימיות וההכשר ונתנית קיום במצוות ה'.

אך ישנו אופן שהשמחה עצמה היא עבודה — שזהו"ע "מועדים לשמחה"²⁸, שאז ישנה מצות עשה "ושמחת בחגך"²⁹, היינו, שה"חג" הוא הסיבה שממנו נעשה ענין השמחה.

ושמחת פורים עולה על גביהם — שהרי ביו"ט "חייבים ב"ד להעמיד שוטרים כו' ולא ימשכו ביין כו"³⁰, ואילו בפורים ישנו חיוב "לבסומי" — ביין (כפירוש רש"י²⁶) — "עד דלא ידע", דהיינו שמחה בלי גבול.

ועוד זאת — שהחיוב "לבסומי" שנלמד מ"ימי משתה ושמחה"³¹ הוא חיוב הנמשך³¹ על כל רגע של "ימי"³², משא"כ בשאר המצוות

קונטרס השלמה ע' 6). וע"ד חיוב ת"ת שישנו בכל רגע דהיום, אלא שלימדו פרק א' שחרית כו' נמשך גם על רגע זה.

(32) וע"ד איסור הספד — שג"ז נלמד מ"ימי משתה ושמחה" — שאסור בו כל היום כולו*.

(* אבל מזה אין רא"י כ"כ לענינו, כיון שזהו דבר הסותר והיפך דשמחה. וק"ל (מלקו"ש ח"ג ע' 916 הערה 14. ח"ז ע' 21 הערה 10).

(26) מגילה ז, ב.

(27) תהלים ק, ב.

(28) תפלת יו"ט וקידוש.

(29) פ' ראה טז, יד.

(30) טושו"ע ואדה"ז או"ח סו"ס תקכט.

(31) אלא שבכל רגע מקיים זה ע"י שקיים

(או שיקיים) לבסומי בסעודת פורים. וע"ד

דבלקחת ד' מינים פעם אחת, מקיים חיוב

הלקיחה שישנו בכל רגע מהיום, למ"ד (סוכה

מו, ב) דלכזא יומא אתקצאי, ולא רק

למצותו (עיי'ן צפנת פענח להגאון הרגצ'ובי

דפורים יש לומר דלא נמשך החיוב, וכאשר קרא את המגילה פעם בלילה ופעם ביום, ושלח ב' מנות לרעהו, כבר יצא ידי חובתו. ואפילו החיוב דמתנות לאביונים שכתב הרמב"ם³³ שמצוה להרבות בהם, י"ל דאינו מחוייב בזה כל היום.

וזו היא המלאכה של יום הפורים — מלאכה כפשוטה ומלאכה ברוחניות — שתהי' השמחה באופן ד"עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"²⁶ במשך כל היום, ואם רגע אחד במשך כל היום יודע הוא שארור המן וברוך מרדכי, יש לומר שלא יצא ידי חובתו עדיין, וחייב לבסומי³⁴. ובזה יש דבר חידוש:

גבי בדיקת חמץ מצינו שאין חוששים שיבוא לאכלו, דכיון ש"הוא עצמו מחזור עליו לשורפו מיכל קאכיל מיני"³⁵ (בתמי').

והחידוש בפורים הוא — שאע"פ שותה יין כדי לקיים את החיוב "לבסומי בפוריא" בגלל שהי' הענין ד"ברוך מרדכי" ו"ארור המן", מ"מ, נדרש ממנו שענין זה יביא היפך הדברים — "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) עד כאן "דרשת פורים", ועכשיו צריכה להיות ה"מלאכה" בפועל ממש — "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "צמאה לך נפשי" (החדש)].

* * *

ו. באחת ההתוועדויות של פורים³⁶, סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שבימי רבינו הזקן הי' חסיד אחד, איש פשוט ביותר (בדרגת ההשכלה), עד שספק אם ידע פירוש המלות במקומות הקשים שבתפלה, ומ"מ האריך בתפלה, ולא רק בשבת ויו"ט ר"ה ויוהכ"פ, אלא גם בימות החול, ולא רק בתפלת שחרית, אלא גם בתפלת מנחה ותפלת ערבית, וניכר הי' שתפלתו אינה מן השפה ולחוץ, אלא התפלל (כלשון חז"ל³⁷) "עד מיצוי הנפש".

והחסידים התפלאו על זה: כיצד שייך הוא ("ווי קומט ער") לאריכות התפלה!?

(36) תרצ"ו, אטוואצק ס"ו (סה"ש תרצ"ו

ע' 127).

(37) ספרי שבעה ערה 18.

(33) הלי' מגילה פ"ב הי"ז.

(34) עיין ט"ז או"ח ר"ס תרצה.

(35) פסחים יא, א.

וכששאלוהו, ענה: אינני יודע... אבל שמעתי מהרבי (כוונתו לאדמו"ר הזקן): "זכור ושמור בדיבור אחד"³⁸ — בכל דיבור צריך לזכור ולשמור את ה"אחד".

ובפתגם זה התפלל ארבעים שנה רצופות; ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר בהשיחה: ביום ראשון, ביום שני ושלישי וכו', ועאכו"כ בשבת. ועל זה אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר: "א' וואָרט באַ חסידים ווערט ניט פאַרפּאַלן".

ז. וזהו גם המענה לאלו שטוענים שמצד מעמדם ומצבם אינם שייכים לעבודת התפלה כפי שדורשים רבותינו נשיאינו, כיון שחסרים אצלם ענינים הקודמים לזה, ולפעמים חסר אפילו בענינים עיקריים, כמו פירוש המלות (כבסיפור הנ"ל).

והמענה לזה — שישנה העבודה וההתבוננות (שהיא לא רק כללית, אלא גם פרטית, כמבואר בשער היחוד³⁹ שצריך להיות עבודה והתבוננות באופן פרטי דוקא) שבכל דיבור — שהוא כח הפועל בנפעל שעל ידו נברא כל דבר, כמ"ש⁴⁰ "בדבר הוי' שמים נעשו" — ישנו ה"אחד", ועבודתו של יהודי היא לזכור ולשמור בכל דבר שבא לידי את ה"אחד" שבו, כהפתגם של רבינו הזקן שנשמר ונזכר ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר, ונעשה הוראה שנוגעת לכל אחד מאתנו.

וסיפור הנ"ל הוא מופת חותך אשר גם הפשוטים בידיעה והשגה, הנה כאשר יתבוננו בהענין ד"זכור ושמור בדיבור אחד", יכולים להתפלל בהתבוננות זו עצמה ארבעים שנה רצופות,

— שזהו הזמן המספיק שיוכל להיות "קאי אדעתא דרבי"⁴¹ של רבותינו הנשיאים —

ובאופן שיומשך לא רק בשבתות וימים טובים, אלא גם ביום ראשון, יום שני ויום שלישי, וכל ימות החול, שיהיו חדורים בתפלה ("דורכגעדאָונטע טעג").

ח. ויש לקשר זה עם ימי הפורים:

ענין התפלה הוא — "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"⁴²

(41) ראה ע"ז ה, רע"ב.

(42) ויצא כח, יב. וראה זהר ח"א רסו, ב.

ח"ג שו, ב. תקו"ז תמ"ה (פג, א).

(38) מכילתא ופרשי יתרו כ, ח. ועוד.

(39) לאדמו"ר האמצעי פ"ד.

(40) תהלים לג, ו.

— לחבר את הענינים שלמטה עם אלקות, באופן של עלי' מלמטה למעלה, עד "השמימה" בתוספת ה"א, שזהו למעלה ממקיפים סתם⁴³;
 וב"סולם" זה הנה "מלאכי אלקים (לא רק) עולים (אלא גם) ויורדים"⁴² — שכל ההשפעות וההמשכות שלמעלה באות מ"השמימה" עד "ארצה", שזהו למטה מ"ארץ" סתם⁴³,
 ועד שנעשה כולא חד — שמגלים את ה"אחד" אפילו "מתחת לארץ" שלמטה מ"ארץ" סתם.

וזהו גם הענין של ימי הפורים — כמבואר בארוכה בחסידות⁴⁴, שכל בני ישראל, "מנער ועד זקן טף ונשים"⁴⁵, עמדו בתנועה של מסירת-נפש, לא רק בר"ה ויוהכ"פ ובשבת ויו"ט, אלא במשך כל השנה כולה, והיינו, שבכל השינויים שיכולים להיות במשך חיי האדם, עמדו בתנועה של מסירת-נפש שלמעלה מטעם ודעת,
 ועי"ז המשיכו ממקום שלמעלה מ"ארור המן" ו"ברוך מרדכי", שמשם יומשך למטה, באופן ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"⁴⁶.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "דרכך אלקינו"].

* * *

ט. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא.

* * *

י. דובר לעיל (ס"ה) אודות הציווי "עבדו את ה' בשמחה", שזהו ציווי תמידי, כיון שעבודת ה' היא מצוה תמידית, שהרי השינויים הם רק באופני העבודה, אם העבודה היא מצד אהבת המקום או מצד יראת המקום, אבל העבודה עצמה צריכה להיות תמיד.

וכמ"ש בהקדמת ספר החינוך שיש "ששה מצות שחיובן תמידי לא יפסק מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו", ומוסיף: "סימנם שש"⁴⁷ ערי מקלט תהינה לכם".

יא. וצריך להבין:

המספר ששה — מופיע כמ"פ בתורה. וא"כ, למה נקט הסימן

(43) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שיט, רע"א.
 (44) ראה תר"א מג"א צו, א. קכ, ד. ובכ"מ.
 (45) שם ח, טז.
 (46) מסעי לה, יג.
 (47) אסתר ג, יג.

בפסוק "שש ערי מקלט תהיינה לכם", שנאמר גבי "מכה נפש בשגגה"⁴⁸, שזהו ענין של פורענות — הרי הי' יכול לבחור פסוק אחר שבו נזכר מספר ששה, ובפרט הפסוק "ששה משמותם על האבן האחת"⁴⁹, שזהו"ע של קדושה הקשור עם המשכן ומקדש.

ומה גם שהשייכות דפסוק זה היא לא רק מצד המספר, אלא גם מצד הענין והמהות — שהרי ענין (המשכן, ובפרט) אבני האפוד הוא "זכרון לבני ישראל גו' לפני ה'"⁵⁰, "תמיד"⁵¹, וזהו גם כללות ענין התומ"צ, שע"י מילוי רצונו ית', משלימים את הכוונה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁵², שזהו ענין המשכן, ענין תמידי.

ואעפ"כ, כשמדובר אודות הששה מצוות שחיובן תמידי, היינו, שבהם משתווים כל בני ישראל ("מנער ועד זקן טף ונשים") שכולם חייבים בהם בכל הזמנים ובכל המקומות — מקשרים זאת דוקא עם הענין ד"שש ערי מקלט תהיינה לכם" שענינם הוא תיקון על "מכה נפש בשגגה"!

יב. אך הענין הוא — שהיא הנותנת:

ובהקדמה — שבתומ"צ ישנם ענינים הקשורים עם זמן מסויים ומקום מסויים, ובכללות — מצוות שהזמן גרמא, ומצוות התלויות בארץ, והיינו, שתוכנם וענינם של מצוות אלו אינו שוה בכל המקומות ובכל הזמנים, והראי', שישנו זמן ומקום שבו אין חיוב מצוה זו, היינו, שאין כאן ענין שיכולים לתקן ע"י מצוה זו.

משא"כ במצוה שחיובה תמידי בכל מקום ובכל זמן, היינו, שכל זמן שישנו איש הישראלי — והרי בני ישראל נצחיים הם — ישנו החיוב דמצוה זו, כיון שישנו ענין מסויים, פרט או כלל, שצריכים לתקנו באופן כזה דוקא.

ומזה מובן שענינם של ששה המצוות שחיובן תמידי הוא תיקון כללי על ענין כללי ששייך כל זמן שישנו קיום ענין התומ"צ — עד לעתיד לבוא, שהרי רק בנוגע לזמן דלעתיד לבוא ישנו מ"ד⁵³ ש"מצוות בטלות", שאז יקויים היעוד⁵⁴ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", אבל עד אז ישנו הענין דקיום המצוות אצל נשמה בגוף — כיון שיש בה ענין של חסרון שצריך לתקנו ע"י הששה מצוות, שזהו ענינם של המצוות שעל

52) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ. 53) נדה סא, ב. 54) זכרי' יג, ב.

48) שם, טו. 49) תצוה כח, יו"ד. 50) שם, יב. 51) שם, ל.

ידם נתתקן ונתמלא חסרון בהבריאה, חסרון שנעשה מלכתחילה ע"י הקב"ה כדי שהאדם יתקנו, כמ"ש⁵⁹ "אשר ברא אלקים לעשות", "לתקן"⁶⁰.

יג. והנה, החסרון שישנו תמיד עד לעתיד לבוא שצריכים לתקנו ע"י המצוות שחיובן תמידי — הו"ע המיתה שנגרם ע"י הנחש, כמארז⁵⁵ "ארבעה מתו בעטיו של נחש" (בעצתו של נחש שהשיא לחוה, ולא בחטא אחר, שלא חטאו), והיינו, שגם מי שהוא במדרגת צדיק, הרי "אין צדיק בארץ אשר גו' לא יחטא"⁶¹, דכיון שנמצא "בארץ", מוכרח להיות אצלו ענין של "חטא" (חסרון⁵⁷) — עכ"פ הענין ד"עטיו של נחש", שהביא מיתה לעולם.

וזוהו שאמרו רז"ל⁵⁸ שאפילו צדיקים חוזרים לעפרם "שעה אחת קודם תחיית המתים", כמ"ש⁵⁹ "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" — דלכאורה אינו מובן: כיון שהם צדיקים, ובעוד שעה אחת נעשית תחיית המתים, שאז יקויים היעוד⁶⁰ "ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים", כיון שלא יהי' עוד הענין דהיפך החיים, א"כ, למה יצטרכו לחזור לעפרם? — אך הענין הוא, שהסיבה לכך היא "עטיו של נחש", שבגלל זה צריך אפילו צדיק גמור לעבור את הענין ד"אל עפר תשוב".

יד. ולהעיר, שהאמת היא, שהענין ד"אל עפר תשוב" אינו רק ענין של חסרון, אלא יש בזה גם ענין של מעלה — דכשם שבאפשרות לעשיית החטא, שזהו חטא עה"ד שע"ז נעשה אפשרות לכל החטאים, יש ענין של מעלה, והו"ע הבחירה, בכדי שלא יהי' נהמא דכיסופא⁶¹, כך גם בהגזירה שבאה בסיבת החטא, יש בה מעלה.

ונקודת הענין — שע"ז באים לעילוי גדול יותר, ע"ד לשון הכתוב⁶² "כיתרון האור מן החושך", והיינו, שדוקא ע"ז שיורד ממדרגתו לשעה קלה וחוזר לעפרו, אזי לאח"ז נעשית התחי' בעילוי גדול יותר וביתר חיות וקיום מאשר לולי הענין ד"אל עפר תשוב".

וכפי שרואים במוחש שמי שהי' תחילה רעב וצמא ביותר, "בארץ צי' ועיף בלי מים"⁶³, מרגיש את גודל התענוג במילוי הרעבון והצמאון

(60) ישע"י כה, ח. וראה משנה סוף מו"ק.

(61) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת

צו ז, רע"ד. ובכ"מ.

(62) קהלת ב, יג.

(63) תהלים סג, ב.

(55) שבת נה, ב. וש"נ.

(56) קהלת ז, כ.

(57) ראה פרש"י ויצא לא, לט. מלכים-א

א, כא.

(58) שבת קנב, ב.

(59) בראשית ג, יט.

יותר ממי שאף פעם לא הי' "בארץ צי' ועיף". וכמו"כ בנדר"ד, שע"י מציאות המיתה ישנו הרגש יוקר החיים⁶⁴.

וכמאמר הבעש"ט⁶⁵ על הכתוב "כן בקודש חזיתך" — הלואי בקודש חזיתך: ענין זה אמרו דוד המלך — בשם כנסת ישראל, בשם כאו"א מישראל — בהיותו "במדבר יהודה"⁶⁷, במעמד ומצב ש"גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה'"⁶⁸, שאז הי' אצלו ההרגש ד"צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ צי' ועיף בלי מים"⁶⁹, צמאון אמיתי וכמיהה אמיתית לה'. ועל זה התברך ואמר "הלואי בקודש חזיתך" — שגם כאשר יחזור ל"נחלת ה'", ישאר אצלו הצמאון והכמיהה כמו בהיותו "במדבר יהודה", "בארץ צי' ועיף גו".

וזהו גם הטעם על כך שהקב"ה הוריד את הנשמה למטה, והעמיד לפני' ריבוי העלמות והסתרים ונסיונות, עד שכדי לחיות ע"פ התורה ישנם כמה מלחמות מבחוץ ואפילו מלחמות מבפנים — דלכאורה, כיון שהקב"ה הוא תכלית הטוב, הי' יכול ליתן את הענין ד"שכר מצוה", גן-עדן, ש"י עולמות וכל הענינים, ללא היגיעה של הנשמה שע"י ירידתה בגוף ונפש הבהמית בעוה"ז הגשמי והחומרי?

אך הענין הוא⁶⁹ — שבגלל שהקב"ה הוא תכלית הטוב, אינו מסתפק בכך שנש"י יקבלו ג"ע ועוה"ב וכל השכר דלעתיד לבוא מן המוכן, באופן של נהמא דכיסופא, אלא רצונו שיקבלו זאת ע"י עבודה ויגיעה דוקא, שכן, טבע הבריאה הוא שהתענוג האמיתי שבדבר נרגש דוקא כאשר היו בריחוק ממנו לשעה קלה לכל-הפחות, ולכן, דוקא כאשר הנשמה מזדככת ע"י הנסיונות וההעלמות וההסתרים, אזי יכול להיות אצלה הענין ד"לחזות בנועם הרי"⁷⁰ במילואו.

וזהו הטעם שאפילו צדיקים חוזרים לעפרם לשעה אחת, היינו, שאפילו אצל צדיק גמור ישנו ענין המיתה "בעטיו של נחש" — משום שאין זה ענין של עונש, אלא ענין של בירור וזיכוך, כיון שדוקא לאחר

64) ראה מדרש תמורה בתחלתו: "לולא מות . . לא נודע שהם חיים". ושם רפ"ב: "אילו לא מות לא הי' חיים".

65) ראה כתר שם טוב בהוספות ס"ד.

66) ש"נ.

67) ראה גם תו"מ ח"א ע' 73. ח"יב ע' 116. לקו"ש חט"ו ע' 95. ועוד.

68) תהלים כז, ד. וראה תניא אגה"ק סכ"ט (קמט, א).

69) שם, ג.

הענין ד"אל עפר תשוב", יוכל להיות אצלם הענין ד"עטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה"⁷¹ (זיו תורתם ועבודתם)⁷² במילואו ובשלימותו.

ובזה יובן מה שאמר הבעש"ט⁷³ לפני הסתלקותו שיכול לעלות בסערה השמימה כמו אליהו הנביא⁷⁴, אלא שרוצה לעבור את הענין ד"עפר אתה ואל עפר תשוב" — דאם נאמר שזהו עונש, הרי אסור לאדם להעניש את עצמו, כמ"ש אדמו"ר הזקן בהל' נזקי גוף⁷⁵? — ובהכרח לומר שזהו ענין של מעלה, אלא שזהו באופן ד"לפום צערא אגרא"⁷⁶, שע"י הענין ד"אל עפר תשוב" לשעה קלה, יוכל להיות אח"כ העילוי היותר גדול.

טו. ונחזור לעניננו — שענין המצוות הוא תיקון על "עטיו של נחש".

וזהו הביאור בדברי רבינו הזקן⁷⁷ (ע"פ נגלה) ש"מ"ש רז"ל⁵³ דמצות בטלות לע"ל היינו בתחיית המתים, אבל לימות המשיח קודם תחה"מ אין בטלים" — כי, כל זמן שהאחרון מבני ישראל לא עבר עדיין את הענין ד"אל עפר תשוב", ישנו עדיין "שמץ מנהו" מ"עטיו של נחש", ובמילא, לא יכול להיות תכלית השכר אלא ע"י התיקון ד"עטיו של נחש", וכיון שהתיקון נעשה ע"י קיום המצוות, לא יתכן שיהיו המצוות בטלות.

וזהו גם הטעם שקיום המצוות אינו שייך בגן-עדן, לאחרי עליית הנשמה מן הגוף, כמ"ש⁷⁸ "במתים חפשי"⁷⁹ — דכיון שבג"ע לא שייך ענין של תיקון ותשובה, לכן לא שייך שם קיום המצוות, שענינם לפעול תיקון ותשובה עד לאופן היותר עליון בתשובה — "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"⁸⁰.

טז. ועפ"ז יובן מ"ש החינוך שהסימן ל"ששה מצות שחיובן תמיד"י הוא הפסוק "שש ערי מקלט תהיינה לכם" שנאמר גבי "מכה נפש

(77) תניא אגה"ק סכ"ו (קמה, סע"א).
 (78) תהלים פח, ו. וראה שבת ל, א. וש"נ.
 (79) בכללות: ג"ע ועוה"ב — ענינם קבלת שכר, נח"ר לאדם. עוה"ז — ענינו "היום לעשותם", נח"ר להקב"ה, שאמרתי ונעשה רצוני. ראה המשך וככה תרל"ז פי"ב (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תיב ואילך). ועוד.
 (80) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו.

(71) ברכות יז, א.
 (72) תניא פל"ט (נב, ב).
 (73) ראה כתר שם טוב בהוספות ס"א-ב. וש"נ.
 (74) מלכים-ב, ב, א-יא.
 (75) ס"ד.
 (76) אבות פ"ה מכ"א. וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ג סה"ו.
 (77) רמב"ם הל' ת"ת פ"ג סה"ו.

בשגגה" — כיון שענין המצוות הוא תיקון "עטיו של נחש", המקור לכל החטאים, שזהו"ע "מכה נפש בשגגה":

כאשר אדם עובר על רצון הבורא, נעשה נפרד מן הבורא, כביכול, לפי שעה — כמו באדם התחתון, להבדיל אלף אלפי הבדלות לאין קץ, שכאשר עובר על רצון אביו או רבו, נעשה נפרד מאביו ורבו לפי שעה.

וכיון שענין החיות הוא ע"י הדביקות בהקב"ה, כמ"ש⁸¹ "ואתם הדבקים בה' אלקיכם (ועי"ז) חיים", הרי מובן, שכאשר נעשה פירוד, העדר הדביקות, אזי נחסר ענין החיות, שזהו"ע "מכה נפש".

אלא שענין זה הוא באופן ד"מכה נפש בשגגה":

בנוגע לחטא עה"ד מקור כל החטאים, מצינו הצטדקות — "הנחש השיאני ואוכל"⁸², היינו, שהי' זה ע"י הפיתוי של נחש הקדמוני, אבל לולי זאת, לא הי' עולה על הדעת לעבור על רצון הבורא.

אצל יהודי לא יכול להיות מציאות של עבירה באופן של מזיד באמת, ואין זה אלא באופן ד"הנחש השיאני", שלכן "נדמה לו שבעבירה זו עודנו ביהדותו ואין נשמתו מובדלת מאלקי ישראל"⁸³, אבל אם הי' יודע את האמת שע"ז נעשה נפרד ממקורו וחיותו, לא הי' עובר העבירה. ולכן, כאשר בא לידי נסיון בדבר אמונה, שאז לא שייך שיטעה לחשוב שיכול לעבוד ע"ז ולהשאר מאמין בה' — אזי מוסר נפשו על קידוש השם⁸⁴.

ומה שלפעמים יכול להיות באופן אחר⁸⁵ — מבואר בזה שהטעם הוא לפי שנפסק משרשו מלכתחילה, ולכן, מה שמבין בשכלו שע"ז יהי' נפרד, אינו חודר בכחותיו הפנימיים, כיון ש"ראשו" (הרוחני) נפסק מרמ"ח אבריו כו'.

אבל לולי זאת — הרי ישנו הכלל "אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות"⁸⁶, שזהו"ע ד"מכה נפש בשגגה".

יז. וזהו שה"ששה מצות שחיובן תמיד" (דהיינו כללות ענין העבודה בענין התומ"צ שיומשך כל זמן שאין מצוות בטלות), "סימנם

(81) ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"ג
 (82) בראשית ג, יג.
 (83) תניא פ"ד.
 (84) שם פי"ח"ט.
 (85) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 113. ח"ז ע' 301 ובערה 50 שם.
 (86) סוטה ג, א.

שש ערי מקלט תהיינה לכם" — שענינם הוא "לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה"⁵²:

כיון שישנו זה ש"יורד ומתעה ועולה ומרגיז כו'", "הוא השטן הוא יצר הרע כו"⁸⁷, ורוצה גם להיות "גואל הדם" לאחרי שיפסקו עונשו למיתה, שאז לא תהי' לו אפשרות לעשות תשובה ולתקן את אשר חטא — ופשע

הנה על זה ניתנו "שש ערי מקלט", שהם מצילות לפי שעה מעונש מות של "גואל הדם",

וכך יש לו זמן לקיים את הששה מצוות שחיובן תמידי, שזהו כללות הענין דעבודת ה' ע"י אהבה ויראה, אמונת ה' ויחודו כו',

ועי"ז מתקשר עם אחדות הוי' שהיא למעלה מכל עניני התחלקות פרטים, ולאח"ז ממלא את כל אשר חסר ועבר ופשע ע"י העבירות חטאים ופשעים, ע"י ההמשכה מבחי' "נושא עון ועובר על פשע"⁸⁸.

יח. אמנם, בכדי שתוכל להיות העבודה בהצלחה, יש צורך שהעבודה תהי' בשמחה — שהרי לולי זאת, כיצד יכול לגשת לעבודה, בזכרו מעמדו ומצבו שנעשה נפרד עי"ז שעבר על רצון מלך מלכי המלכים הקב"ה, ובפרט שבנוגע למלך איתא בגמרא⁸⁹ שאפילו מאן דמחוי במחוג קמי מלכא דינו למות, ועאכו"כ כאשר עובר על ציווי המלך, איזה שיהי', אפילו ציווי קל.

וכדי לבוא לידי שמחה — הנה העצה לזה⁹⁰ להזכר שיש בקרבו נשמה שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"⁹¹, והקב"ה נתן לו את האפשרות למלאות רצונו ולתקן עי"ז את כל אשר החסיר, וכיון שכן, הרי אין לך שמחה גדולה כ"שמחת הדיוט ושפל אנשים בהתקרבותו למלך בשר ודם המתאכסן ודר אתו עמו בביתו, וק"ו לאין קץ לקרבת ודירת מלך מלכי המלכים הקב"ה"⁹².

ומזה מובן שאין זה זמן להיות בעצבות ואפילו לא במרירות⁹⁰ מצד היותו עני ושפל ובזוי בתכלית — שהרי הנהגה זו גופא תהי' בזיון המלך, דכיון שאינו מקבל פניו בשמחה גדולה ביותר, מראה הוא בכך שאינו

(90) ראה גם תניא פל"א.

(91) שם רפ"ב.

(92) שם פל"ג. וראה גם פמ"ו.

(87) ב"ב טז, א.

(88) מיכה ז, יח.

(89) חגיגה ה, ב.

מעריך את החשיבות והעילוי שבהתקרבות למלך המתאכסן ודר אתו עמו
בביתו!

וענין זה נרמז בדברי הרמב"ם הנ"ל (ס"ה) "השמחה שישמח אדם
בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן עבודה גדולה היא, וכל המונע
עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו . . ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח
לפני ה' כו".

יט. אמנם, בענין השמחה גופא ישנם כמה דרגות (כנ"ל ס"ה):
א) "עברו את ה' בשמחה" — ששמחה זו מכוסה בעבודה וטפלה
אלו, שהרי העיקר הוא העבודה (קיום התומ"צ), אלא שהעבודה צריכה
להיות בשמחה, היינו, שהשמחה אינה אלא האופן שבו מקיימים את
המצוות.

ב) "מועדים לשמחה" — שהשמחה ביו"ט היא גלויה, והשמחה
עצמה היא מצוה ודבר עיקרי. אבל אעפ"כ, השמחה היא שמחת החג —
בענין של מצוה.

ג) "משנכנס אדר מרבין בשמחה"⁹³ — ששמחה זו אינה מסוכבת
בסיבת איזה דבר מצוה, אלא "מרבין בשמחה" — איזו שמחה שתהי', גם
שמחה בענין הרשות [ע"ד הדוגמא שהובאה בגמרא מ"בנין של שמחה"
— "הבונה בית חתנות לבנו", ו"נטיעה של שמחה" — "הנוטע אבורנקי
(אילן שצילו נאה) של מלכים"], כי העיקר היא השמחה.

ד) שמחת פורים — "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין
ארור המן לברוך מרדכי".

כ. והענין בזה:

כיון שפורים הוא הנקודה הפנימית שפעלה את הענין ד"ונהפוך
הוא"⁹⁴ בכל החודש, להיות "החודש אשר נהפך גו"⁹⁵, שלכן "מרבין
בשמחה" — הרי מובן שבפורים עצמו צריכה להיות איזה הוספה על
ה"מרבין בשמחה" שבכל חודש אדר.

וכיון שכן, הרי אם השמחה דפורים תהי' במדידה והגבלה — אין
זו הנקודה דפורים, אלא זהו ענין וחיוב שנכלל ב"מרבין בשמחה" שבכל
ימי חודש אדר; ומה שיכולים להוסיף שלא נכלל ב"מרבין בשמחה", הרי

94) אסתר ט, א.

93) תענית כט, סע"א.

זו רק שמחה שהיא "עד דלא ידע" — שאינו יודע ואינו מרגיש את השמחה עצמה; הוא שקוע כל כך בשמחה עד שאינו מרגישה כלל.

וכיון שהשמחה דחודש אדר היא בגלל ש"החודש אשר נהפך גו", שנעשה "ארור המן" ו"ברוך מרדכי" — הרי על-כרחך שהשמחה דפורים שהיא בהוספה על השמחה שבכל ימי החודש, יכולה להיות רק באופן ששוכחים אפילו על "ארור המן" ו"ברוך מרדכי"!

ונמצא, ששמחת פורים היא באופן שלא זו בלבד שהשמחה היא מצוה, אלא שהמצוה דשמחה היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה ושכל האדם, שמחה מצד עצם הנפש שלמעלה מטעם ודעת, שלכן היא באופן של "לא ידע", שאינה נרגשת בידיעה.

כא. ובענין זה יש מעלה אפילו לגבי ענינים שהם למעלה משכל ודעת האדם:

ובהקדמה⁹⁵ — שיש מצוות שאינם תלויים בשכל וידיעה, ואדרבה, כל קיומם אינו אלא שלא בדעתו דוקא, כמו מצות שכחה, כמ"ש⁹⁶ "כי תקצור גו' ושכחת עומר בשדה", שמצוה זו יכול האדם לקיים שלא בדעתו דוקא, שהרי אם הוא יודע אודות העומר — אין זו שכחה, ובמילא, אינו מקיים מצות שכחה.

וכמו שמצינו בתוספתא⁹⁷ "מעשה בחסיד א' ששכח עומר בתוך שדהו, ואמר לבנו צא והקריב עלי פר לעולה ופר לשלמים, אמר לו, אבא, מה ראית לשמוח בשמחת מצוה זו מכל מצוות שבתורה, אמר לו, כל מצוות שבתורה נתן המקום לדעתנו, זו שלא לדעתנו, שאילו עשינוהו ברצון לפני המקום לא באת מצוה זו לידינו. . קבע לו הכתוב ברכה".

ועד"ז בנוגע למינוי לנשיאות, שצריך להיות דוקא באופן שאין הדבר לרצונו ובורח ממנו, כמארז"ל⁹⁸ כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בדרך צחות:] ישנם כאלו שמצד תחבולות היצה"ר בורחים הם מן הכבוד באופן שמביטים לאחוריהם לראות אם הכבוד רודף אחריהם... שמא יברח רחוק יותר, ואז עלול לאבד את הענין לגמרי... ועל זה אמרו חז"ל בסוף מסכת סוטה בנוגע

97 פאה פ"ג, יג.

95 בהבא לקמן — ראה לקו"ת ברכה

98 ראה עירובין יג, ב. תנחומא ויקרא ג.

צט, ב ואילך.

96 תצא כד, יט.

לעקבתא דמשיחא: "פני הדור כפני הכלב"⁹⁹ — כיון שטבעו של כלב שבורח מפני בעליו, אבל, בכל רגע מחזיר ראשו לאחוריו לראות אם בעליו רואה אותו והולך אחריו...].

אמנם, בענינים הנ"ל צריך להיות איזה אחיזה לענין השכל והידיעה, בדרך שלילה עכ"פ: מצות שכחה — שייכת דוקא כשיודע שנמצא בשדה ועוסק בקצירה, ובאותו מין דוקא¹⁰⁰, משא"כ כאשר אינו עוסק כלל בקצירה בשדה אזי לא שייך קיום מצות שכחה. ובענין הנשיאות — יודע הוא מענין הכבוד, אלא שבורח ממנו, ופעולת הבריחה עצמה היא בטעם ודעת.

ואילו בפורים יש הוספה אפילו לגבי הענינים הנ"ל — שהענין ד"לא ידע" הוא לא רק בפרט אחד, אלא באופן ש"לא ידע" לגמרי: "לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", היינו, שאינו יודע כלל במה המדובר... והו"ע המס"נ דפורים שמצד עצם הנשמה שלמעלה מטעם ודעת לגמרי.

ובענין זה יש מעלה בפורים אפילו לגבי יוהכ"פ, כדאיתא בתיקוני זהר¹⁰¹ שיום-הכפורים הוא "כפורים", בכ"ף הדמיון — כי, גם העבודה דיוהכ"פ היא למעלה מטעם ודעת, ענין המס"נ שמצד עצם הנפש (שלכן הוא "יום אחד"¹⁰²), אבל עניניו תופסים מקום עדיין ויכולים לבלבלו, ולכן אסור באכילה ושתי' וכו', ומעלת פורים היא "עד דלא ידע", וכמו בגורם לזה — מצבם כל השנה שעמדו במס"נ, אף שעסקו במלאכה, אכילה ושתי' וכו'.

כב. והנה, אע"פ שענינו של פורים הוא "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", היינו, שיוצא לגמרי מהענין ד"ארור המן" ו"ברוך מרדכי" — הרי זה פועל שמחה של תורה, באופן ש"חפץ במעשיהם של צדיקים"¹⁰³, ובמילא, הרי זה ממשיך ופועל שהענינים של המן, עניני לעו"ז, יהיו באופן של "ארור", והענינים של מרדכי, עניני קדושה, יהיו באופן של "ברוך"¹⁰⁴.

ומשמחת פורים ממשיכים על כל השנה כולה שהענין ד"עבדו את ה' בשמחה" יהי' בשמחה גדולה ביותר, ועי"ז נעשית "עבודה גדולה" גם בלימוד התורה וקיום המצוות, ובאופן שרואים בגלוי לעיני כל העמים

99) ראה גם אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ז סע"ד ואילך. צט, ד ואילך. קכא, א-ב. ובכ"מ. ע' נט.
 100) ראה ב"ר פ"ג, ח.
 101) פאה ספ"ו.
 102) ראה שם ספ"ב.
 103) ראה גם לקו"ש ח"ג ריש ע' 923.
 104) תכ"א (נז, ב). וראה תו"א מג"א צה,

ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"י⁴⁶, ועד ש"רבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם"¹⁰⁵.

ופועלים שענין זה נעשה הכנה לגאולה — "מיסמך גאולה לגאולה"¹⁰⁶, גאולת פורים לגאולת פסח, ובנוגע לעניננו — שמגאולת פורים באים מיד להגאולה שעלי' נאמר¹⁰⁷ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו.

* * *

כג. דובר לעיל (סכ"ב), וכן הוא פשטות הדין ע"פ נגלה, שאע"פ ש"חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", מ"מ, דבר פשוט הוא שבנוגע לפועל צריכה להיות ההנהגה באופן ד"ארור המן" ו"ברוך מרדכי", היינו, שעניני המן (עניני רע) הם באופן ד"ארור", שהם מופרכים אצלו ומתרחק מהם בתכלית, ועניני מרדכי (עניני טוב) הם באופן ד"ברוך", שהם ברוכים ויקרים אצלו, ורודף אחריהם, ומהדר בהם בכל מיני הידור.

ולכאורה: כיצד יכולים להיות שני הענינים יחד — להיות במעמד ומצב ד"לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", ואעפ"כ להיות לומד תורה ומקיים מצוות, בידעו ש"ארור המן" ו"ברוך מרדכי"??!

כד. ויובן בהקדים מעלתו של איש הישראלי, שהקב"ה נותן לו כחות לעמוד בכל הנסיונות ההעלמות וההסתרים, ושיוכל להיות יהודי לומד תורה ומקיים מצוות; אלא, שיש מי שאצלו הרי זה לכתחילה בדרך הישר, ויש מי שאפשר שחטא ופגם ועבר את הדרך, ומ"מ, מובטח גם הוא שלא ידח ממנו נדח¹⁰⁸.

[ולהעיר, שענין זה נוגע לכל ישראל, מהקטן שבקטנים עד לגדול שבגדולים, שהרי מצינו ש"הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה"¹⁰⁹, ולא עוד אלא ש"חוט השערה" אצל צדיקים יכול להיות נוגע יותר מאשר "עבותות העגלה"¹¹⁰ אצל אדם פשוט, ולכן יש צורך להבהיר שגם צדיקים ישוכו בתשובה במרירות עצומה כו' על ענינים שאינם אלא

(108) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה תניא ספל"ט. הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג.
(109) יבמות קכא, ב ובפרש"י.
(110) ישעי' ה, יח. וראה סוכה נב, א.

(105) אסתר ח, יז.
(106) מגילה ו, ב.
(107) מיכה ז, טו.

"כחוט השערה", אלא שבערכם ומדריגתם של הצדיקים מדקדק הקב"ה גם עליהם].

וטעם הדבר — כמוזכר לעיל¹¹¹ ש"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר¹¹² ועמך גו' נצר מטעי מעשה ידי להתפאר"¹¹³, וכיון שיודעים זאת, הרי מובן ש"אע"פ שחטא ישראל הוא"¹¹⁴, כיון שמצב זה אינו אלא לפי שעה, וסוכ"ס ישוב בתשובה, ואז יתגלה מה שיש בו בפנימיותו.

וזהו גם פסק הרמב"ם בהל' גירושין¹¹⁵, שכל אחד מישראל, אפילו מי שעובר במזיד על ציווי של בית-דין בישראל, אפילו ב"ד סמוכין ולמעלה מזה — יודעים אנו שבפנימיותו רוצה לקיים רצון הבורא במילואו ("לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות"), אלא "יצרו הוא שתקפו", והיינו, שאין זה אלא אונס, שהוא קל יותר משוגג (ששייך גם בנדו"ד, כיון ש"אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות" (כנ"ל ס"ט"ז)), שהרי שוגג צריך כפרה¹¹⁶, ואילו אונס רחמנא פטרי¹¹⁷.

כה. והנה, "פנימיות" זו (רצונו הפנימי של כל איש ישראל לקיים רצון הבורא) אינה קשורה עם שכל — שהרי מצד השכל יכול להיות מורד ח"ו, ואינה קשורה אפילו עם רצון ותענוג — שהרי יכול להיות שהרצון והתענוג שלו מונחים במקום אחר,

והיינו, ש"פנימיות" זו היא למעלה לא רק מכחות פנימיים שבנפש, אלא למעלה אפילו מכח הרצון וכח התענוג,

והו"ע נקודת היהדות שישנה בכל אחד ואחד מישראל, והיא תמיד בשלימות, ועל שם זה נקראים כל ישראל בשם "יהודים"¹¹⁸, כיון שיש בהם היו"ד בשלימות.

כו. ועפ"ז מובן שאפילו במעמד ומצב ד"ל בסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", היינו, ששכלו אינו פועל אצלו, ואפילו הרצון והתענוג אינם פועלים אצלו, בגלל היותו מבוסס — הרי כיון שמצד פנימיותו רוצה לקיים את רצון הקב"ה (כפס"ד הרמב"ם הנ"ל), מתנהג הוא בדרך ממיילא כפי הכוונה והרצון העליון.

(111) בהמאמר פ"ג (לעיל ע' 101 ואילך).
 (112) שם ס, כא.
 (113) סנהדרין ר"פ חלק.
 (114) שם מד, רע"א.
 (115) א. קכא, ד. ובכ"מ.
 (116) פרש"י שבועות ב, א (ד"ה תולה).
 פרש"י נח ט, ה.
 (117) ב"ק כח, סע"ב. וש"נ.
 (118) ראה תו"א מג"א צא, ב. צז, א. צט.

ועל זה מובא הדוגמא ומשל מדמותו של אדם הנראית במראה, שאע"פ שלפי ראות האדם ישנו כאן ציור של אדם שלם, הרי האמת היא שהדמות שבמראה אין לה רצון ועונג וכחות בפני עצמם, וכפי שיתנהג האדם המביט בהמראה, כן תתנהג תמונתו הנראית בהמראה. ודוגמתו בנמשל — ש"כמים הפנים לפנים כן לב האדם (התחתון) לאדם"¹¹⁹ (העליון), היינו, שהאדם למטה אינו אלא בדוגמת דמות האדם העליון הנראית במראה.

ולהעיר גם ממ"ש¹²⁰ "ה' צלך", "כצל שהוא פונה אחרי האדם, כך הוא ית' כביכול הצל שלך"¹²¹. אמנם, כדי לפעול שיהי' "ה' צלך", הרי זה עי"ז שהאדם מתבטל ממציאיותו, שאין לו רצון משלו, ומתנהג בדרך ממילא כרצון הקב"ה (כנ"ל). ובלשון חז"ל¹²² "בטל רצונך מפני רצונו" (שעי"ז "יעשה רצונך כרצונו").

וזהו מ"ש בגמרא¹²³ "אנא מחזיק טיבו לראשי דכד הוה מטא מודים הוא כרע מגרמי" — שאין זה מצד השכל, ואפילו לא מצד הרצון והעונג, אלא מעצמו ומאליו, שכן, להיותו "חלק אלקה ממעל ממש"⁹¹, הנה כפי שמתנהג ה"עצם" כך מתנהג גם ה"חלק".

ומכל זה מובן שאין סתירה בין התביעה "לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", להנהגה בכל הענינים ע"פ רצון העליון.

כז. וזהו גם מש"נ בפורים "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר"⁴⁶, כפשטות הענינים, שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"¹²⁴, שמחה כפשוטה "עד דלא ידע"; וביחד עם זה פירשו בגמרא¹²⁵ "אורה זו תורה, שמחה זה יום טוב, ששון זו מילה, ויקר אלו תפילין" (כפירוש רש"י ש"על כל אלה גזר") — דלכאורה אינו מובן: כיון שהוא שיכור (שהרי "חייב איניש לבסומי"), כיצד יכול הוא לקיים את כל הענינים שדרשו חז"ל על "אורה ושמחה וששון ויקר"?

וההסברה בזה — שאין זו סתירה, שהרי בשעת שמחת פורים מתגלה פנימיותו,

— כפי שהי' בימי הפורים, שכל בני ישראל, "מנער ועד זקן טף

(122) אבות פ"ב מ"ד.
 (123) ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד.
 (124) שבת סג, א. וש"נ.
 (125) מגילה טז, ב.

(119) משלי כז, יט. וראה תניא פמ"ו ואילך.
 (120) תהלים קכא, ה.
 (121) ת"א מקץ לו, רע"ג. וראה כתר שם טוב בהוספות סע"ח. וש"נ.
 (122) טוב בהוספות סע"ח. וש"נ.

ונשים⁴⁵, עמדו בתנועה של מס"נ, וכמסופר במדרש¹²⁶ אודות התינוקות שאימותיהם הביאו להם מאכל ומשקה וסירבו לאכול ולשתות ("שלשת ימים לילה ויום"¹²⁷), באמרם: עם מרדכי רבינו אנו, אם לחיים אם למות, היינו, שאפילו תינוקות שלא הגיעו לגיל מצוות, לענין של דעה, הי' אצלם ענין המס"נ בגלוי, שהו"ע התגלות פנימיות הנפש —

ואז אין צורך להבהיר מאומה, כיון שמתנהג בדרך ממילא כפי המתחייב מצד ה"עצם" שהוא "חלק" ממנו.

כת. והנה, התכלית של ימי הפורים — ככל המועדים ויומי דפגרא — שענינם יומשך על כל השנה כולה.

וזוהי התביעה והבקשה והציווי — שגם לאחרי פורים, כש"יורדים" מהמעמד ומצב ד"לבסומי עד דלא ידע", ישארו בקיומם הענינים ד"אורה זו תורה", "ושמחה זה יום טוב" — בזמני הימים טובים, שעל ידם נמשך על כל שאר הזמנים, שהרי יו"ט הוא מקדש הזמן, "וששון זו מילה" — שהו"ע הכריתת-ברית וההתקשרות של כל עניניו לאלקות, "ויקר אלו תפילין" — שזהו כללות ענין קיום המצוות, כמארז¹²⁸ "הוקשה כל התורה כולה לתפילין", אשר, הכח לזה הוא מהענין ד"לבסומי בפוריא", אע"פ שנמצאים אז במעמד ומצב ד"עד דלא ידע".

והמורם מכל האמור כפשוטו הוא — שכאשר יוצאים מימי הפורים צריכים לקבל החלטה להוסיף במשך כל השנה בהענינים ד"אורה זו תורה" עד "ויקר אלו תפילין", כללות המצוות, ובאופן שתהי' עבודה מתוך שמחה, "עבדו את ה' בשמחה",

ועי'ז ממשיכים גם בהענינים הגשמיים, שתהי' שנה של "אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטו.

[ניגנו ניגון התוועדות, ולאחרי שסיימו לנגן, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בבת-שחוק: ניגון הנ"ל הי' ניגון של "תענית אסתר"... שהוא בערב פורים. ועתה ינגנו ניגון של פורים! וניגנו ניגון שמח, ואח"כ התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן בעצמו ניגון שמח, בשמחה גדולה].

* * *

(128) קידושין לה, א. וש"נ.

(126) אסתר ספ"ט. פ"י, ד.

(127) אסתר ד, טז.

כט. בסיפור המגילה אודות הנס דפורים נאמר¹⁰⁵: "ורבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם".

וכיון שכל פסוק במגילה (ועאכו"כ פסוק שכולל סיפור ענין שלם, כבנדו"ד) הוא חלק מהמגילה שהיא אחד מכ"ד כתבי קודש שבתורה, ובפרט ע"פ דברי הגמרא ש"מגילה נקראת ספר"¹²⁹, ו"צריכה שרטוט כאמיתתה של תורה"¹²⁵ — הרי זה חלק בתורה שהיא מלשון הוראה (כדאיתא בזהר¹³⁰), שלמדים ממנה כיצד להתנהג בשנים שלאח"ז, ובמילא מהוה גם פסוק זה ("ורבים מעמי הארץ מתיהדים גו'") הוראה לכל המקומות ולכל הזמנים, כיון שזהו"ע נצחי, ככל התורה כולה שהיא נצחית¹³¹.

ולכאורה אינו מובן: למאי נפק"מ עתה מה שהי' אז, ובלשון חז"ל¹³² "מאי דהוה הוה"?

והנה, הרמ"א בפירושו למגילה הנקרא מחיר יין, כותב: "ר"ל שמתפחדים ממה שמפחדים היהודים, והוא כי יראת שמים עליהם". אך עדיין אין זה מתרץ את השאלה — למאי נפק"מ עתה, "מאי דהוה (ריבוי שנים לפני"ז) הוה".

ובהכרח לומר שענין זה נוגע בכל מקום ובכל זמן — דכיון שנכלל (ע"י אנשי כנסת הגדולה) בכ"ד כתבי קודש, הרי זה ענין ש"נצרך לדורות"¹³³.

ל. והענין בזה:

מבואר במדרשים¹³⁴ שכל הגזירה היתה רק מפני היותם "יהודים" — "כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי"¹³⁵, ואילו היו מוותרים על יהדותם, היתה מתבטלת הגזירה. ואעפ"כ, במשך כל השנה כולה עמדו כל בני ישראל בתנועה של מסירת-נפש, היינו, לא רק ראשי סנהדראות, אלא כל בני ישראל, "מנער ועד זקן" ואפילו "טף ונשים", הן כפשוטם והן בידיעות ובאמונה, ולא רק ביוה"כ ור"ה ושבתות וימים טובים, אלא גם בימות החול, שבודאי היו בהם כו"כ זמנים שעסקו בעניני פרנסה ובעניני העולם.

(129) מגילה יט, א. וראה תו"א מג"א
 קיט, א. א. קכד, א.
 (130) ח"ג נג, ב.
 (131) תניא רפי"ז.
 (132) יומא ה, ב. ועוד.
 (133) ראה מגילה יד, א.
 (134) ראה מגילת סתרים אסתר ג, יג.
 וראה גם תו"מ ח"ב ע' 286. וש"נ.
 (135) מגילה יג, א.

ומסירת־נפש זו פעלה כל כך עד ש"רבים מעמי הארץ מתיהדים", ולא מצד ענינים חיצוניים, אלא "כי נפל פחד היהודים עליהם", שנעשה אצלם רגש של יראת ה'.

וענין זה מהוה הוראה ליהודי: הבחינה על אופן העבודה שנדרש ממנו היא — כאשר "פחד היהודים", יראת ה', ניכר גם בהענינים שנמצאים בסביבתו, בד' אמותיו ובחלקו בעולם (שזהו"ע ש"רבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם"); זהו הסימן שמעמדו ומצבו הוא כדבעי.

לא. ויש לבאר הענין ד"עמי הארץ מתיהדים גו'" בפרטיות ובפנימיות יותר — ובהקדמה:

ידוע מ"ש רבינו הזקן בתניא¹³⁶ בפירוש "ובנו בחרת מכל עם ולשון"¹³⁷, ש"הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם".

כלומר: בנוגע לנשמה ונפש האלקית לא שייך לומר "ובנו בחרת מכל עם ולשון" — דכיון שנפש אלקית ישנה רק אצל בני ישראל, ולא אצל אומות העולם, הרי בני ישראל אינם בדוגמת "כל עם ולשון", ובמילא, לא נופל על זה הלשון "בחירה", כי, ביטוי זה בלשון הקודש שייך לומר רק ביחס לשני ענינים שיש ביניהם איזה צד השוה, שאז שייך לומר שבוחרים באחד ולא בהשני. ולכן, בהכרח לומר, ש"ובנו בחרת מכל עם ולשון" קאי על "הגוף החומרי", אשר לעיני בשר "נדמה בחומריותו לגופי אומות העולם".

[וענין זה שהגוף נדמה לגופי אוה"ע — מוכרח הוא כדי שיהי' הענין דבחירה חפשית למטה (ששרשו הו"ע הבחירה שלמעלה), שהרי אם העילוי של גופי בני ישראל הי' נראה לעיני בשר על אתר, אזי לא היו שני הצדדים שוים, ובמילא לא הי' הענין ד"ובחרת" מצד רצון חפשי, אלא מצד מעלה צדדית. וכן הוא בענין הבחירה שלמעלה — שהיא דוקא כשהגוף נדמה לגופי אוה"ע].

ונמצא, שהתקשרותו של יהודי עם הקב"ה היא לא רק מצד הנשמה, שהיא "חלק אלקה ממעל ממש", אלא גם מצד הגוף — הנה כיון שיש בו בחירת הקב"ה, שהוא ובחירתו כולא חד (כמ"ש הרמב"ם¹³⁸

(138) הלי' יסוה"ת פ"ב ה"י.

(136) פמ"ט.

(137) נוסח ברכות ק"ש.

שהוא ודעתו ורצונו אחד, שהרי אצלו ית' לא שייך להפריד בינו ובין עניניו), הרי יש בו (בהגוף) עצמותו ומהותו ית', דירת עצמותו בעולם-הזה דוקא.

וזהו הטעם שהצלת גופו של יהודי דוחה את כל התורה כולה — דלכאורה: בשלמא הצלת הנפש דוחה את התורה — לפי שנש"י קדמו לתורה, כדאיתא במדרש¹³⁹ שמחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, אפילו לתורה; אבל הדין שפיקוח נפש דוחה שבת¹⁴⁰ הוא בנוגע לסכנת הגוף, והיינו, שגם כדי שהגוף ישאר בחיים דוחים את כל הענינים שבתורה, וטעם הדבר — לפי שגם הגוף של איש הישראלי מושרש בעצמות (כלשון החסידות) למעלה משרש התורה¹⁴¹, וכנ"ל בפירושו "ובנו בחרת מכל עם ולשון", שבחירתו של הקב"ה היא בהגוף, שמצד זה מתקשר הגוף עם עצמותו ית', למעלה משרש התורה, ולכן דוחה הצלת הגוף את עניני התורה¹⁴².

לב. והנה, כיון שגופו של יהודי נדמה לגופי אוה"ע, הרי מובן, שגם צרכי ועניני הגוף משתווים בחיצוניותם לצרכי ועניני גופי אוה"ע.

וזהו ענין "עמי הארץ" שבישראל גופא:

עניני התומ"צ שבישראל — אינם שייכים אצל אוה"ע, "עמי הארץ" כפשוטם, ובהם מודגשת מעלתו של איש ישראל, ש"ה הוא נחלתו"¹⁴³, ולכן ניתנו לו רמ"ח פיקודין שהם רמ"ח אברים דמלכא¹⁴⁴; אבל ישנם גם עניני הרשות, צרכי הגוף ועניניו, אכילתו ושתייתו וטיולו ומסחרו כו' (כל העשרה דברים שנימנו ברמב"ם¹⁴⁵), אשר, לעיני בשר שוים הם אצל איש ישראל כמו אצל עמי-הארץ, להבדיל, ובמילא, ענינים אלו הם בבחינת "עמי הארץ" שבישראל גופא¹⁴⁶.

(139) ב"ר פ"א, ד.
(140) ראה יומא פד, ב.
(141) ראה ב"ר שם: "מחשבתן של ישראל קדמה כו' שאחר כ"ו דורות ישראל עתידין כו'".
(142) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר שינגנו ניגון, ובינתיים יוכל לנוח*. ולאחרי הניגון המשיך כדלקמן בפנים.

(143) ראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל בסופן.
(144) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א).
(145) הל' דעות רפ"ה.

(146) ראה גם לקו"ת דרושי שמע"צ צ, ד — הובא במכתב ח' אדר שנה זו (אג"ק חט"ז ע' שכת).

שליט"א ואמר: כמה שהנכם עייפים — הנני עייף עוד יותר, ובמילא, לא אעכב אתכם זמן ארוך.

(* בהמשך ההתוועדות הפסיק כ"ק אדמו"ר

ובענין זה היא הבחינה לידע שיהודי זה הוא בעל מסירת-נפש ("א מסירת-נפש איד"):

בשו"ע אין אמנם ציווי על מס"נ, אבל, הדין הוא שכאשר יהודי אומר "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"¹⁴⁷, אזי צ"ל "אמליכתי למעלה למטה ולד' רוחות"¹⁴⁸. ובפרט ע"פ הפירוש הפנימי, שבק"ש צ"ל הענין דמסירת-נפש בכח, כפי שממשיכים מיד לאח"ז: "ואהבת את ה' אלקיך גו' בכל נפשך"¹⁴⁹, "אפילו נוטל את נפשך"¹⁴⁸, "ובכל מאדך"¹⁴⁷, "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך"¹⁴⁸, דהיינו אפילו יסורים שקשים ממיתה, כמארז¹⁴⁹ "אילמלי נגדוה כו", וגם באופן כזה צריך להיות "ואהבת", "לקבולינהו בשמחה"¹⁵⁰ — "עבדו את ה' בשמחה".

ובכן: הצורך להתנהג כן כאשר יהודי נמצא בעניניו, דהיינו בעניני יהדות, תורה ומצוות — הוא בדרך הפשיטות, אבל עדיין אין זו ראי' שיהודי זה מיישם את מה שהקב"ה מצפה ממנו;

אימתי יודעים ש"ליהודים היתה אורה", היינו שנמצאים במקום של אורה, ובמילא לא נכשלים כו', ומתנהגים כדבעי — כאשר גם "עמי הארץ מתיהדים", היינו, שגם עניניו של יהודי שנקראים בשם "עמי הארץ", אכילה ושתי' טיול ומסחר כו', שבהם נראים בני ישראל כמו עם בין העמים, הנה גם הם "מתיהדים", שניכר שהם מונהגים ע"י איש ישראל¹⁵¹.

לג. ועוד זאת:

ההנהגה בעניני הרשות יכולה להיות באופן שלא יהי' ניגוד לענין התומ"צ, ולדוגמא, בשבת ויו"ט אינו שייך לעניני מסחר ועובדין דחול, כולל גם בהזמן דתוספת שבת ויו"ט, אע"פ שלכמה דעות אין זה אלא מדרבנן¹⁵², וגם בימות החול בעסקו בעניני המסחר, אינו שייך לענינים של הסגת גבול, לשון הרע, ואפילו לא אבק לשון הרע, אע"פ שאין זה אלא מדרבנן¹⁵³.

הנהגה כזו מוכיחה אמנם ש"עמי הארץ מתיהדים", היינו, שניכר שהענינים הנקראים "עמי הארץ" מונהגים ע"י יהודי;

(147) ואתחנן ו, ד. (אג"ק שם ע' שמח): "דאָס וואָס האָט זיך גערעדט היינטיקן פורים כו'".
 (148) ברכות יג, ב.
 (149) כתובות לג, רע"ב. (152) ראה לקו"ש ח"ט ע' 58 הערה 20.
 (150) ברכות ס, ב. (153) ראה אנציק' תלמודית ערך אבק
 (151) ראה גם מכתב כ' אדר שנה זו (כרך א' ע' ק ואילך). וש"נ.

אבל, עדיין אין זה מספיק, אלא צריך להיות גם הענין ד"נפל פחד היהודים עליהם":

"פחד היהודים" הוא המעמד ומצב דיראת ה' בעת ההתעסקות בענינים שנקראים בשם "יהודים" — בעת התפלה, לימוד התורה וקיום המצוות, והיינו, שההתעסקות בענינים אלו היא מצד פחד ה', באופן ש"גזירה גזרתי חוקה חקקתי"¹⁵⁴ "ואין לך רשות להרהר בהן"¹⁵⁵, ועד שאפילו בענינים שכליים אמרו חז"ל¹⁵⁶ "אל יאמר אדם אי אפשר כו' אלא אפשר, ומה אעשה שאבי שבשמים גזר עליי", והיינו, שעומד באימה וביראה, בידעו ש"ה' נצב עליו . . ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי" (כמ"ש רבינו הזקן בתניא¹⁵⁷).

ו"פחד היהודים" זה צריך להיות גם "עליהם", על "עמי הארץ", עניני הרשות של בני ישראל — שהרי "ה' נצב עליו" באופן תמידי, בכל מקום ובכל זמן, אפילו בעת השינה, שלכן "אדם מועד לעולם בין ער בין ישן"¹⁵⁸, כי, אילו הי' אצלו הענין ד"פחד היהודים עליהם", אזי לא הי' קורה מעשה הנוק¹⁵⁹.

וכאשר רואים ש"נפל פחד היהודים עליהם", היינו, שיראת ה' שישנה בשעת לימוד התורה ובשעת תפלת שמונה-עשרה ובשעת תפלת נעילה ביוה"כ לפנות ערב ("פחד היהודים"), ישנה גם על "עמי הארץ", בשעת אכילתו ושתייתו ובעסקו במשאו ומתנו — הרי זו ראי' שנעשה הענין דפורים, "ונהפוך הוא", ו"ליהודים היתה אורה", ובמילא הולכים לבטח בדרך המלך, מלכו של עולם.

לד. והנהגה כזו פועלת גם על "עמי הארץ" כפשוטם — כמ"ש¹⁶⁰ "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך":

אימתי יכול גוי לראות יהודי ולדמות את עצמו אליו — אין זה בשעה שיהודי מתפלל ולומד תורה ומקיים מצוות, כיון שהגוי אינו שייך לענינים אלו, שהרי "עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה"¹⁶¹, וגוי שהניח תפילין לא עשה ולא כלום¹⁶²;

אבל כאשר הגוי רואה יהודי באכילתו ושתייתו, שבזה יכול

(159) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 47. וש"נ.
(160) תבוא כח, יו"ד.
(161) סנהדרין נט, רע"א. רמב"ם הלי' מלכים פ"י ה"ט.
(162) ראה תו"א שמות נג, ד.

(154) מדרש תהלים (באבער) ט, ב.
(155) יומא סז, ב.
(156) תו"כ קדושים כ, כו.
(157) רפמ"א.
(158) ב"ק כו, סע"א (במשנה). וש"נ.

להידמות אליו, כיון שנכנס באמצע אכילתו, לאחרי שברך ברכה ראשונה וקודם שברך ברכה אחרונה, ועד"ז בשעה שעוסק במשאו ומתנו¹⁶³ ובכל עניניו הגשמיים שבעוה"ז הגשמי — שאז "וראו כל עמי הארץ", שרואים אותו ומשתווים אליו,

ועי"ז — "ויראו ממך", כיון שגם אז "שם ה' נקרא עליך", כדרשת חז"ל¹⁶⁴ "אלו תפילין שבראש" — תפילין דייקא, שאסור להסיח דעתו מהם וצריך לזכור את ה"אזכרות" שבתוכם¹⁶⁵, שזהו"ע "פחד היהודים", ובמילא מתבטלים כל הקטרוגים והנסיונות כו' שבאים מצד הגוים.

לה. וענין זה מהוה הוראה לכל המקומות ולכל הזמנים:

צריך לדעת שאינו-יהודי אינו יכול לפעול העלם והסתור על יהודי, שהרי יהודי הוא "חלק אלקה ממעל ממש"⁹¹, א' איד איז דער אויבערשטער... ובמילא צריכים הגוים להתבטל "כהמס דונג מפני אש"¹⁶⁶.

והסיבה לכך שאינם בטלים בפועל היא — כיון שהאלקות שאצל היהודי היא בהעלם. וזהו מ"ש¹⁶⁷ "באמור אלי (הגוי ליהודי) כל היום אי' אלקיך": הרי אתה בן אברהם יצחק ויעקב, וא"כ, מדוע אינו ניכר בכך במשך כל היום (בהנהגתך בעניני הרשות) שהקב"ה הוא "אלקיך", כחך וחיותך?! ... ואז יכולים להיות ענינים של גזירות כו', שגורמים להיפך השמחה — כמ"ש בהתחלת הפסוק "היתה לי דמעת".

אבל כאשר הגוי אינו יכול לשאול "אי' אלקיך", כיון ש"ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" — אזי "נפל פחד היהודים עליהם" (לא רק "פחד היהודים" שבשעת התורה והתפלה, ולא רק על "עמי הארץ" בפנימיותם, עניני הרשות של בני ישראל, אלא גם) — על "עמי הארץ" כפשוטם, "ויראו ממך", שלא זו בלבד שאינם ענין המנגד המעלים ומסתיר, אלא שהם כקליפה סביב הפרי ששומרת על הפרי¹⁶⁸.

163) ובפרטיות יותר:

גם כשרואה שיהודי נזהר במסחרו מהשגת גבול ולשון הרע כו', אין זה פועל עליו באופן פנימי, כי קיום המצות לא תעשה במסחר, ישב ולא עבר עבירה כו' (קידושין לט, סע"ב) — גם זה שולל מציאות הנכרי (כנ"ל), אבל כשרואה איך שיהודי אוכל ושותה, שלזה יש לו שייכות ג"כ, ומ"מ רואה שבאכילת היהודי יש פחד ה' עליו — זה כבר נרגש בו באופן פנימי, ונופל פחד היהודי

(כפשוטו) על עמי הארץ (כפשוטו) עד

שמתיהדים — פעולה בפנימיות.

164) ברכות ו, א. וש"נ.

165) מנחות לו, ב. רמב"ם הל' תפילין

פ"ד הי"ד. שו"ע אדה"ז או"ח רסכ"ח.

166) תהלים סח, ג. וראה גם תניא פי"ט.

167) שם מב, ד. וראה תו"מ ח"ז ע' 255.

168) ראה סנהדרין נט, ב: "חבל על שמש

כו". של"ה בהקדמה (יז, ב).

וזהו שאומרים ליהודי שניתן לו העולם כולו — "כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה"¹⁶⁹, "כאו"א חייב לומר בשבילי נברא העולם"¹⁷⁰, היינו, שכאשר יתנהג באופן שיהי' ניכר עליו ש"שם ה' נקרא עליך", לא רק בעבודתו בעניני תומ"צ ("היהודים"), אלא גם באכילתו ובשתיתו ו"בכל דרכיך", אזי יראה שכל העולם לא נברא אלא בשבילו, כדי שיהי' לו כל המצטרך בבני חיי ומזונא רויחא,

ואז — כמ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה¹⁷¹ וסוף הלכות מלכים — יוכל לעבוד את ה' מתוך מנוחה, כיון שלא יהיו כל הענינים המבלבלים, ובמילא "תרבה הדעה והחכמה", עד ש"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"¹⁷².

* * *

לו. בסיפור המגילה אודות התוצאות של נס פורים, נאמר⁴⁶:
 "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

וישנו מאמר של רבינו הזקן משנת תקס"ג-סד ד"ה זה¹⁷³, וז"ל:
 "ליהודים היתה אורה וכו'. יש להבין מהו לשון אורה בלשון נקבה, ולא אמר אור (כמ"ש¹⁷⁴ "תורה אור"). אך הענין הוא, דפי' אורה הוא מלשון מאירה שממנו נמצא מציאות האור, והוא לשון מפעיל כמו מאכיל משכיל כו'".

[והיינו, שהמדובר כאן אינו אודות התורה כפי שהיא כבר בגילוי, שמלמדת ומורה דרך כו', אלא אודות מקור ושורש התורה, שממנו נמשך הענין ד"תורה אור"].

וממשיך לבאר הענין באריכות לפי־ערך, ונכלל גם — בהרחב קצת ובתוספת ביאור — בדרושי פורים שבשערי אורה לאדמו"ר האמצעי בסופן¹⁷⁵.

והיינו, שאע"פ שישנו כבר הענין ד"תורה אור" שניתן בשעת מתן תורה בשנת ב'תמ"ח ע"י המקבל הראשון, מ"מ, צריך להיות מחדש

בהתוועדות שלאח"ז — ש"פ תשא, ט"ז אדר (לקמן ע' 180 ואילך)). וראה גם ד"ה זה (דש"פ תצוה, פ' זכור) תשט"ז (תומ"מ חט"ז ע' 107 ואילך).

(174) משלי ו, כג.
 (175) סד"ה וקבל היהודים פל"ב ואילך.

(169) ברכות ו, סע"ב. וש"נ.

(170) סנהדרין לו, סע"א (במשנה).

(171) ספ"ט.

(172) ישע' יא, ט.

(173) נדפס לאח"ז במאמרי אדה"ז תקס"ד

ע' סב ואילך (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמרו

המשכת מקור התורה שממנו נמשכת התורה, שזהו ענינו של פורים —
 "ליהודים היתה אורה", מקור התורה, שע"ז נעשה "תורה אור".

לז. ויובן פשטות הענין — ע"פ דברי הגמרא¹⁷⁶ בפירוש הפסוק¹⁷⁷
 "על מה אבדה הארץ גו' על עזבם את תורת גו'", שאכן למדו תורה,
 אבל "שלא ברכו בתורה תחילה":

נוסח ברכת התורה הוא: "נותן התורה" — לשון הוה¹⁷⁸, והיינו,
 שהתורה ניתנת עוד הפעם ממקורה ושרשה.

אבל כאשר לימוד תורה הוא ללא הקישור עם מקור ושורש התורה
 — הרי זה נקרא "עזבם את תורת", ומצד זה "אבדה הארץ", היינו, שלא
 זו בלבד שאינו משבח את הארץ, כמשנת"ל בהמאמר¹⁷⁹ בפירוש הכתוב¹⁸⁰
 "אתהלך לפני ה' בארצות החיים", דקאי על גן-עדן, שע"י עבודתו של
 יהודי "לעבדה ולשמרה"¹⁸¹ משבח הוא את הארץ, אלא אדרבה, שגורע
 בהארץ כמו שהיא מצד עצמה — "אבדה הארץ".

וכדי לקשר את התורה עם שרשה ומקורה, צריך להיות הענין
 ד"ברכו בתורה תחילה".

והענין בזה:

בברכת התורה אומרים "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את
 תורתו", והיינו, שהתורה נמצאת אצלנו לא בדרך מקרה, ולא בכח עצמו,
 מצד גודל מעלת השכל או שאר ענינים של מעלות עצמו, אלא רק בגלל
 ש"בחר בנו מכל העמים", בחירה דייקא, היינו, שאף שאצלו ית'
 "כחשיכה כאורה"¹⁸², מ"מ, בחר בנו בבחירתו החפשית ליתן לנו את
 התורה.

ועוד זאת, ש"נתן לנו את תורתו" — את התורה שהוא בעצמו
 לומד, ולא עוד אלא שלומדה באופן של יגיעה כביכול,

— שהרי לימוד התורה צריך להיות באופן של יגיעה דוקא,
 כמארז"ל¹⁰⁶ "לא יגעת ומצאת אל תאמין" (וכידוע¹⁸³ שדוקא ע"י יגיעה
 לוקחים את העצמות), וכיון ש"מגיד דבריו ליעקב גו"¹⁸⁴, "מה שהוא

(180) תהלים קטז, ט.

(181) בראשית ב, טו.

(182) תהלים קלט, יב.

(183) ראה המשך תרס"ו ע' שכו ואילך.

(184) תהלים קמז, יט.

(176) ב"מ פה, סע"א ואילך. נדרים פא, א.

(177) ירמ" ט, יא-יב.

(178) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג,

א. ובכ"מ.

(179) פ"ד (לעיל ע' 102).

מצוה לישראל הוא עושה¹⁸⁵, הרי גם לימודו של הקב"ה ש"קורא ושונה כנגדו"¹⁸⁶ הוא באופן של יגיעה כביכול —

והרי מובן, שאפילו אם לימוד התורה של הקב"ה הי' "לא בעמל לא ביגיעה"¹⁸⁷, הנה גם אז לא שייך ששכל האדם יוכל להשיג את השכל שלמעלה, ועאכו"כ כאשר מדובר אודות מדרגת התורה שגם למעלה אינה אלא באופן של יגיעה¹⁸⁸, הרי בודאי ובפשיטות שאין ביכולת שכל האדם להשיגה!

ואין זה אלא שבחסד עליון "ירדה התורה ממקום כבודה שהיא רצונו וחכמתו יתברך ואורייתא וקוב"ה כולא חד . . ומשם נסעה וירדה . . ממדרגה למדרגה . . עד שנתלבשה בדברים גשמיים ועניני עולם הזה שהן רוב מצוות התורה ככולם והלכותיהן ובצורפי אותיות גשמיות בדיו על הספר . . כדי שתהא כל מחשבה תפיסא בהן כו"¹⁸⁹ (כמבואר בתניא¹⁸⁹). ולכן יש צורך ב"נותן התורה" בכל יום מחדש — כדי שיוכלו לקבל את התורה שמצד עצמה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה.

לח. והנה, ידוע שכל הענינים הם באופן של כלל ופרט¹⁹⁰. ולכן, כשם שבכל יום צריכים לומר ברכת התורה ולקבל את התורה מחדש, "נותן התורה" לשון הוה, כמו"כ ישנו כללות הענין במשך השנה — ב"זמן מתן תורתנו".

וכיון שבפורים "קיימו מה שקבלו כבר"¹⁹¹, לכן גם בפורים ההמשכה היא ממקור התורה, וזהו מש"נ בפורים "ליהודים היתה אורה", לשון מפעיל, שממנו נמצא הענין ד"תורה אור", ואדרבה: כיון שבפורים הוא הקיום על "מה שקבלו כבר", צריכה להיות ההמשכה ממקום עליון עוד יותר.

לט. והנה, כשם שכל ענין שבעולם ישנו תחילה בתורה, כמאמר¹⁹² "אסתכל באורייתא וברא עלמא", הרי גם בתורה גופא ישנו החילוק שבין "תורה אור" ל"אורה", מקור התורה.

ובכללות — הרי זה החילוק שבין נגלה דתורה ופנימיות התורה¹⁹³:

(185) שמו"ר פ"ל, ט.	(189) פ"ד.
(186) ראה תדבאר רפיי"ח. יל"ש איכה	(190) ראה חגיגה ו, סע"א ואילך. וש"נ.
רמו תתלד.	(191) שבת פח, א.
(187) לשון חז"ל — ב"ר פ"ג, ב. וש"נ.	(192) זח"ב קסא, רע"ב.
(188) שזהו עוד יותר ממעלת הנפיחה על	(193) ראה גם תו"מ חכ"א ס"ע 225.
הדיבור — תניא אגה"ת פ"ד.	וש"נ.

נגלה דתורה הו"ע הלכות התורה כפי שנתלבשו בעניני עוה"ז הגשמי. ואילו פנימיות התורה, שבה מדובר אודות אלקות שלמעלה מהעולם, ענין הספירות וכו', וגם כפי שאלקות מלוכש בעולמות — הרי זה שורש ומקור התורה כפי שהוא בתורה גופא.

וכשם שברכת התורה היא באופן ד"ברכו בתורה", היינו, שבלימוד התורה (נגלה דתורה) גופא ניכרת ההשפעה של ברכת התורה, "נותן התורה" לשון הוה, שניכרת החשיבות והחביבות שבלימוד התורה (כמ"ש רבינו יונה¹⁹⁴) — כמו כן צריך להיות לימוד פנימיות התורה באופן שיחדור ויומשך ויתאחד עם לימוד נגלה דתורה, והיינו, שלימוד פנימיות התורה אינו ענין בפני עצמו, ענין וחלק נוסף בתורה, אלא לימוד פנימיות התורה נוגע גם ללימוד נגלה דתורה, שע"ז נעשה גם לימוד נגלה דתורה מתוך חיות יתירה ("מיט אן אַנדער לעבעדיקייט און מיט אן אַנדער חיות")¹⁹⁵.

מ. וזהו ענינה של ישיבת תומכי תמימים:

עד אז הי' הסדר שבישיבות למדו נגלה דתורה, ואילו לימוד פנימיות התורה הי' ענין בפני עצמו, ללא קשר ללימוד נגלה דתורה, לימוד הישיבות.

וחדושה של ישיבת תומכי תמימים — כשהגיע הזמן לכך, שהרי "את הכל עשה יפה בעתו"¹⁹⁶ — שסדר הישיבה הוא שלימוד נגלה דתורה ולימוד פנימיות התורה הם ביחד¹⁹⁷, "יחדיו יהיו תמים"¹⁹⁸, והיינו, שבלימוד הנגלה ניכר שהלומד למד תחילה חסידות, ובלמוד החסידות ניכר שהלומד הוא למדן גם בנגלה¹⁹⁹, שהרי "לא עם הארץ חסיד"²⁰⁰. וזהו ענין התמימות — שישנם הן החיצוניות והן הפנימיות בשלימותם.

ועי"ז נשלמת גם הפעולה ד"ויטע אשל"²⁰¹ להשביח את הארץ, שהו"ע גן-עדן (היפך הענין ד"אבדה הארץ" כנ"ל סל"ז) — שלא תהי' כפי שהיא מצד עצמה ש"גן לחוד ועדן לחוד"²⁰², "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן"²⁰³, אלא ימשיכו בה"גן" את ה"עדן" עצמו, שהו"ע זיו תורתן ועבודתן, שכר מצוה מצוה (כמשנת"ל בהמאמר¹⁷⁸).

198) לשון הכתוב — תרומה כו, כד.

199) ראה גם לעיל ע' 64.

200) אבות פ"ב מ"ה.

201) וירא כא, לג.

202) ברכות לד, ב.

203) בראשית ב, יו"ד.

194) הובא בר"ן לנדרים שם.

195) ראה סה"ש תש"ג ע' 149.

196) קהלת ג, יא. וראה קה"ר עה"פ.

197) ראה שיחת שמח"ת תרנ"ט —

סה"מ תרנ"ט (הוצאת תנש"א) בהוספות ס"ע

רכז. ועוד.

מא. והנה, בה"עשר גליות (ש)גלתה שכינה²⁰⁴ — שחוזרים ונשנים מזמן לזמן ומדור לדור — ישנם גם הגליות שגלתה תומכי תמימים (כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁰⁵), עד שנתייסדה ישיבת תומכי תמימים בחצי כדור התחתון, לפני ח"י שנה, בשושן-פורים²⁰⁶.

וע"פ האמור לעיל — הרי הכוונה בזה שלא יהי' רק באופן של "תורה אור", אלא באופן ש"ליהודים היתה אורה", לשון חפניל, היינו, לפעול ולהמשיך "תורה אור" בכל מקום שהשפעתו וידו מגעת.

ובענין זה אין שליטה למדידות והגבלות הזמן:

מהחילוקים שבין נגלה דתורה לפנימיות התורה — שנגלה דתורה, כיון שעוסקת בבירור עניני עוה"ז שהרשעים גוברים בו וכו'²⁰⁷, ולכן נקראת בשם "עץ הדעת טוב ורע"²⁰⁸, הרי היא מדודה בהגבלות העולם; משא"כ פנימיות התורה שנקראת "אילנא דחיי"²⁰⁹, "עץ החיים"²⁰⁸, שעז"נ²¹⁰ "וחי לעולם" — הרי מצד עצמה היא למעלה מעץ הדעת טוב ורע, אלא שממנה נמשך גם ב"עץ הדעת", ועל ידו גם בעניני העולם, שגם בהם יומשך ענין החיות, וחיים נצחיים.

ומזה מובן גם בנוגע להחידוש של תומכי תמימים — שלימוד פנימיות התורה יהי' באופן שיומשך גם בנגלה דתורה, ועי"ז גם במעשה המצוות, ועי"ז גם "בכל דרכיך דעהו"¹⁴ — שענין זה הוא למעלה מהשינויים של זמן ומקום, שכן, מדידות והגבלות הזמן והמקום אין להם שליטה על "אילנא דחיי".

מב. אמנם, ישנם אלו הטועים ואומרים שענין זה הי' לפני ח"י שנה, וכיון שמאז עברו כו"כ שנים, אזי נעשה בזה ענין של שינוי או ענין של חלישות ח"ו.

והמענה לזה — מ"ש בירושלמי²¹¹ על הפסוק²¹² "כי לא דבר ריק הוא מכס", "ואם הוא ריק, מכס הוא, למה שאין אתם יגיעין בתורה" (כי בתורה אין דבר ריק):

(204) ר"ה לא, א (לגירסת היל"ש משלי רמז תתקנט).
 (205) ראה גם סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 549. תנש"א ח"ב ע' 640 ואילך. תשנ"ב ח"ב ע' 471. וש"נ.
 (206) ראה שיחת ט"ו אד"ש, שושן פורים הי"ש"ת (סה"ש קיץ הי"ש"ת ס"ע 20 ואילך). וראה גם מכתב יו"ד כסלו וחי' טבת שנה זו
 (אג"ק חט"ז ע' קלז וע' ריח).
 (207) ראה תניא פ"ו. פכ"ד.
 (208) בראשית ב, ט.
 (209) זח"ג קכד, ב (ברע"מ).
 (210) שם ג, כב.
 (211) פאה פ"א ה"א.
 (212) האזינו לב, מז.

אם אכן ישנם ענינים של חלישות — הרי זה "מכס", מצד המקבלים, ואין להם לתלות את החסרון בענין נעלה יותר.

ועוד זאת, שאצל המקבלים גופא — אין זה מצד הפנימיות שלהם [כמדובר לעיל (סכ"ד) פס"ד הרמב"ם שמצד פנימיותו רוצה כל אחד מישראל לעשות רצונו של הקב"ה — כפי ש"גלה סודו אל עבדיו הנביאים"²¹³, רבותינו נשיאינו, כולל גם הענין העיקרי דהתיסדות ישיבת תומכי תמימים], כי אם מפני שיצרו הרע אנסו, ולפעמים הרי זה באופן ש"תחילתו באונס וסופו כו"ר... (כלשון הגמרא²¹⁴), ומצד זה נעשה אצלו "דבר ריק", ואח"כ מחפש לתלות החסרון בענין אחר.

והעצה לזה — כפי שנתגלה בזמנים האחרונים דבר חדש בחכמת הרפואה, וישנו כבר בתורה מכמה שנים ודורות לפנ"ז:

מהטיפולים החדשים — להסביר לחולה-רוח רח"ל את הסיבה שהביאה אותו למעמד ומצב הנקרא כאן: "נערוועז", או "מענטעלי סיק", או "עמאָשינעלי דיסטערבד"²¹⁵ (עצבני, חולה רוח, מעורער ברגשותיו), ועי"ז יתרפא — שיראה שביכלתו לצאת מזה, כיון שיודע באיזו דרך נדבק הדבר אליו.

וזהו הפתגם²¹⁶ המובא בתורת החסידות ובספרים שלפני התגלות תורת החסידות: ידיעת המחלה חצי תרופה.

והיינו, שיש להסביר לאדם שסיבת חולאת-הרוח הנ"ל היא — לפי שאינו מכויין להכוונה העליונה ש"היא חכמתכם ובינתכם"²¹⁷, ולכן הוא "מענטעלי סיק", וכאמור, ש"אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות"⁸⁶.

והחידוש של תורת החסידות — שמסבירים לאדם לא רק את הסיבה שבגללה נעשה חולה, אלא יתירה מזה, שמצד עצמו אינו שייך לזה כלל, וענין זה כשלעצמו הוא חצי תרופה.

ובנדר"ד — העצה היא לידע דברי הירושלמי הנ"ל, שבענינים של תורה בכלל הנה "לא דבר ריק הוא", "ואם ריק הוא" [שהרי לא מכחישים את המציאות שמתהלכים אנשים וצועקים: כאן יש חלישות, ושם יש ענין שלא נשלם ("ניט דערטאָן"), ענין זה אינו כדבעי, וענין זה צריך לשנות

<p>תוכנם אחד הוא. (216) ראה סה"ש קי"ן הי"ש"ת ריש ע' 149. תש"ג ע' 18. וראה גם אג"ק חיי"ד ס"ע רפד. תר"מ חיי"ז ס"ע 142. (217) ואתחנן ד, ו.</p>	<p>(213) עמוס ג, ז. (214) כתובות נא, ב. (215) כ"ק אדמור"ר שליט"א הפסיק ואמר: אם נמצא כאן מישהו שיודע אנגלית יותר טוב — יוכל למצוא עוד כו"כ לשונות... אבל</p>
---	---

ולהחליף וכיו"ב] — "מכס הוא", היינו, שהחסרון הוא בהאומר ("אין דעם זאָגער"), במקבל התורה.

ובמכ"ש וק"ו כאשר מדובר בנוגע למקום שבו לומדים פנימיות התורה, "אילנא דחיי", וגם לימוד נגלה דתורה, אילנא דטו"ר, הוא באופן שקשור עם "אילנא דחיי", כנ"ל.

מג. המורם מכל האמור:

כיון שנמצאים כאן אחדים מהתלמידים שלפני ח"י שנים יסד כ"ק מו"ח אדמו"ר עמהם את ישיבת תומכי תמימים בארצות-הברית ועל ידה בכל חצי כדור התחתון, אשר, בשעה של יסוד דבר חדש עומדים בהתרוממות ובהתעוררות — צריך לידע שענין זה עומד בתקפו, ו"בכל יום יהיו בעיניך חדשים"²¹⁸ ממש כיום הווסדם וכיום הבראם.

ואם ישנה איזו חלישות — הרי זה רק אצל אלו שצריכים לקבל זאת, וכיון שיודעים שהחלישות היא אצלם, הרי בידם תלוי הדבר לתקן זאת.

ואלו שמתהלכים ושותקים ואינם עושים מאומה, ורק אומרים שפלוני אשם — הרי רואים מהי התוצאה מזה;

הן אמת ש"שב ואל תעשה עדיף"²¹⁹, כיון שיכולים לישון רגועים יותר ("מ'קען שלאָפן רואיקער")... ומה גם בפורים, שישנה ה"המצאה" לצאת י"ח "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע כו" ע"י שינה²²⁰, שאז "לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"... — אבל לא זוהי התכלית;

התכלית היא — להיות יהודי חי ("אָ לעבעדיקער איד"), ער, תמים ושלם בכל אבריו ובכל גידיו²²¹, וכאמור, שענין התמימות הוא באופן שהחיצוניות והפנימיות, נגלה וחסידות, הם ביחד, ועבודתו היא באופן שניכר אצלו "פחד היהודים", ועד שזה פועל שגם "עמי הארץ מתיהדים", ועי"ז "ליהודים היתה אורה", לשון מפעיל, היינו, שלא זו בלבד שנעשה אור במקום זה, אלא שמפעיל זאת בכל מקום שיכולה ההשפעה להגיע בכחם של רבותינו נשיאינו מייסדי ישיבת תומכי תמימים.

והמורם מכל האמור:

ישיבת תומכי תמימים נתייסדה ע"י הרביים הנשיאים, ו"בחר רישא גופא אזיל"²²², היינו, שהקשר הוא למעליותא, ולא להיפך ח"ו.

(218) פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג. ראה רמ"א או"ח סתרצה" ס"ב.
 (219) ראה לקו"ת נצבים מה, ג. ובכ"מ.
 (220) עירובין ק, סע"א.
 (221) עירובין ק, סע"א.
 (222) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

ובמילא, מעצמו מובן שישנם בתקפם כל הכחות שהרביים הנשיאים השפיעו, וממשיכים להשפיע גם עתה, בישיבות תומכי תמימים בכל מקום שהם, ובפרט בהחידוש שניתוסף לפני ח"י שנים בהתייסדות ישיבת תומכי תמימים בחצי כדור התחתון.

אלא שצריכים אנו לשאוב — כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר²²³ אודות דברי הצמח-צדק על המאמר של אדמו"ר הזקן שהי' זה ע"ד דברי הגמרא²²⁴ "שמם היו שואבין כו" — שיכולים לילך ולשאוב, "שעפן און שעפן"... עד ביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן משקה בידו הק' להתלמידים הנ"ל לומר לחיים, והורה שירקדו יחד, וכדי להשלים מנין — יצטרפו אליהם גם מהנהגה והתלמידים שעמהם נתייסדה ישיבת תומכי תמימים בראשונה, לפני ששים שנה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו עמד מלוא קומתו ורקד על מקומו].

* * *

מד. ידועה השיחה שאמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²²⁵, מייסד ישיבת תומכי תמימים הראשונה, וכ"ק מו"ח אדמו"ר חזר עלי' ופרסמה²²⁶, על יסוד מארז"ל²²⁷ "כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו".

ונקודת הדברים — שכיון שנמצאים עתה בדור דעקבתא דמשיחא, שאז ישנם אלו "אשר חרפו אויבך ה' אשר חרפו עקבות משיחך"²²⁸, אזי נוגע הענין ד"מלחמת בית דוד".

ואלו שצריכים לצאת "למלחמת בית דוד" הם תלמידי תומכי תמימים — שהרי במלחמה צריכים לא רק את המפקדים העומדים "בראש העם"²²⁹, אלא צריכים גם את אלו שהם "כל יוצא צבא בישראל"²³⁰, וכמבואר בהמשך המאמרים דיום ההילולא, באתי לגני²³¹, בנוגע לסדר הצבא, שאע"פ שהשכר ותפארת הנצחון ניתן להשרים העומדים בראש החיל, מ"מ, אלו שפועלים את הנצחון בפועל — הם

(223) סה"ש תרצ"ז ע' 162 (נעתק ב"היום יום" טז תשרי).
 (224) ירושלמי סוכה פ"ה ה"א.
 (225) שמח"ת תרס"א.
 (226) נדפסה בקונטרס ער"ח תמוז תש"ב (לקר"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. ולאח"ז בסה"ש יום" טז תשרי).
 (227) תש"ב ס"ע 141 ואילך).
 (228) שבת נו, א. וש"נ.
 (229) תהלים פט, נב.
 (230) רמב"ם הלי' מלכים פ"ז ה"ד.
 (231) במדבר א, ג. ועוד.
 (232) תש"י פ"א (סה"מ תש"י ע' 132).

אנשי החיל, אנשי הצבא שעומדים על משמרתם במלחמת תנופה, ופשיטא — במלחמת מגן.

ולכן צריך להיות אצלם הענין ד"כותב גט כריתות לאשתו" — שקאי בכללות על עניני העולם, ובפרטיות יותר על עניני הגוף, שהרי הנשמה והגוף נמשלו לאיש ואשה²³², והיינו, שמלבד הרצון הפנימי והנקודה הפנימית של מילוי הרצון העליון, מנותק הוא ("ער איז אָפּגעשניטן") מכל שאר הענינים.

כאשר תלמיד נכנס לישיבת תומכי תמימים, עליו לפטור את עצמו ("זיך אָפּזאָגן") מכל הענינים הגשמיים, מחשבות אודות מסחר, אודות "תכלית", ואפילו לא המחשבה למצוא חן בעיני ההנהלה, המשפיע או ראש-הישיבה; מה שנוגע לו הוא — להקשיב ולציית לדבריהם, כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בהשיחה הידועה²³³ בענין אור המשפיע ואור המקבל, ועי"ז עומד הוא במעמד ומצב ד"שויתי ודוממתי"²³⁴, כמו דומם, כך שיש רק הוא ועצמות (כדברי הרבי בהשיחה), ובאופן כזה עוסק בכל עניניו. ואז ישנה ההבטחה שמנצחים ב"מלחמת בית דוד".

מה. והנה, סדר הדברים במלחמה כפשוטה הוא, שאף ש"כותב גט כריתות לאשתו", וכדי שיהי' כדבעי צריך לעשות זאת בלבב שלם, ועי"ז תהי' היציאה למלחמה באופן ש"אל ירך לבבכם"²³⁵ — הרי זה רק לפי שעה, למשך זמן המלחמה, אבל בשובו מהמלחמה בשלום, הי' חוזר לאשתו, ולא עוד אלא שלאחרי הפירוד היתה האהבה גדולה יותר. וכן הוא גם בהנמשל — בהיציאה ל"מלחמת בית דוד" נגד אלו "אשר חרפו עקבות משיחך".

ובהקדמה — ש"משל" שבתורה אינו בדרך מקרה (כנ"ל ס"ג), אלא כמבואר בתניא²³⁶ בנוגע לעשר כחות הנפש שהם "כנגד עשר ספירות עליונות", כיון ש"נשתלשלו מהן". וכמבואר בתו"א²³⁷ בפירושו הכתוב²³⁸ "וידבר שלשת אלפים משל", שה"משל" הוא החיצוניות והגשמיות של הענין (הנמשל) כפי שהוא בעולם שלמעלה ממנו, וכך נמשך ויורד

(232) ראה זח"א עח, סע"ב ואילך (בס"ת).
 קכב, סע"ב ואילך (במהנ"ע). קפא, ב. סה"מ
 תרנ"ג ע' רלה. וש"נ.
 (233) שמח"ת תרס"ז (סה"ש תורת שלום
 ע' 75 ואילך). הובא במכתב כ"ג שבט שנה
 זו (אג"ק חט"ז ע' רצט).
 (234) תהלים קלא, ב.
 (235) פ' שופטים כ, ג. וראה גם רמב"ם
 שם הט"ו.
 (236) רפ"ג.
 (237) מקץ מב, ב ואילך. מג"א צח, ב.
 (238) מלכים-א ה, יב.

ממדריגה למדריגה שלשת אלפים מדריגות עד שמגיע לעוה"ז, ולא עוד אלא שג' אלפים מדריגות אלו הם רק בבי"ע, ויש עוד ריבוי מדריגות למעלה יותר כו'.

ומזה מובן שכשם שבמלחמה כפשוטה הנה לאחרי המלחמה חוזר האיש לאשתו, ולאחרי הפירוד גדולה האהבה יותר — כן הוא גם בהיציאה ל"מלחמת בית דוד" בדור דעקבתא דמשיחא, שאע"פ שלפי שעה "כותב גט כריתות לאשתו", לעניני עוה"ז ועניני הגוף, מ"מ, מובטח הוא מהקב"ה שינצח במלחמה ויחזור בשלום, ואז תגדל האהבה דאיש ואשה שלא בערך יותר, כדלקמן.

מו. ויובן ע"פ מ"ש בנוגע להתחלת הנס דפורים — "ותלקח אסתר אל המלך אחשוורוש גו' בחודש העשירי הוא חודש טבת" ²³⁹, ואיתא בגמרא ¹³⁵ "ירח שהגוף נהנה מן הגוף" ²⁴⁰:

בין הפירושים שבמגילה ישנו גם פירוש המדרש ²⁴¹ ש"המלך אחשוורוש" קאי על "מלכו של עולם" ש"אחרית וראשית שלו". ולא לו שצריכים רא"י גם מנגלה דתורה — הרי פירוש זה הביאו גם הרמ"א בפירושו מחיר י"ן ²⁴².

ועז"נ ש"הגוף נהנה מן הגוף", היינו, שהגוף שלמעלה, עצמות וממות, נהנה מהגוף של יהודי, שזהו העצמות וממות של יהודי, ובאופן שב' הפירושים (הגוף שלמעלה והגוף שלמטה) הם כולא חד, כי, כוונת העצמות (גוף שלמעלה) היא בעבודתו של יהודי בעשי' בפועל בקיום מצוות מעשיות, כולל גם המצוות דחובת המוח והלב, ע"י הגוף ²⁴³ (שלזה שייך כאו"א מישראל),

— ועוד זאת, שגם המצוות דחובת המוח והלב, צריך להיות קיומם באופן ד"חוקה חקקתי גזירה גזרתי אין לך רשות להרהר אחרי", שזהו"ע הדומם — גוף — שבמוח ובלב —

כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בהשיחה הידועה ²⁴⁴ שכל המצוות מתייחסים אל העצמות, ועל ידם לוקחים העצמות ²⁴⁵.

(243) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב רצ, ב ואילך. סה"מ ה'ש"ת ס"ע 112 ואילך.
(244) שיחת שמח"ת עדר"ת (סה"ש תורת שלום ס"ע 190 ואילך).
(245) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 384.

(239) אסתר ב, טז ובפרש"י.
(240) ראה גם מכתב כ"ח טבת שנה זו (אג"ק חט"ז ע' רמב).
(241) הובא במאו"א א, קפב.
(242) עה"פ אסתר א, יב"ג, מרקאנטי ויצא כט, יר"ד ("באגדה אמרו").

וענין זה יהי' בגילוי לעתיד לבוא, שאז יהי' "הגוף נהנה מן הגוף", ועד שגם הנשמה תקבל חיותה מהגוף של איש הישראלי²⁴⁶.

וההכנה לזה היא ע"י העבודה דקיום המצוות באופן של מסירת-נפש (שזהו"ע דפורים) — כמבואר בחסידות²⁴⁷ דיוק הלשון "מסירת נפש", ולא "מסירת הגוף", שהו"ע מסירת הרצון, היינו, שמבטל לגמרי את רצונו, ולא באופן שאין לו רצון, אלא שהרצון שלו נעשה רצון הבורא, כך, שבדרך ממילא יהיו כל עשיותיו בפועל כדבעי, אע"פ שמצד כחות עצמו הרי הוא בציוור ד"לא ידע", שאין לו שום ידיעה והרגש, ואדרבה: "בהמות — הייתי עמך"²⁴⁸, כמבואר בתניא²⁴⁹.

ועפ"ז מובן שכאשר מסיימים את מלחמת בית דוד (לאחרי ההקדמה ד"כותב גט כריתות לאשתו") מתוך נצחון גמור ומוחלט — אזי חוזרת ונעשית ההתאחדות דאיש ואשה (הקב"ה וכנסת ישראל) בתוספת חיבה ואהבה, ובאופן שישנם ב' המעלות ד"אחותי רעייתי"²⁵⁰, כמבואר בלקו"ת²⁵¹ ובדרושי רבותינו נשיאינו שלאח"ז²⁵², שיש מעלה באהבה ד"אחותי" ויש מעלה באהבה ד"רעייתי", וב' המעלות ישנם כעבודתם של ישראל.

ועי"ז יומשך גם בעולם באופן נעלה יותר מימי קדם כאשר "עולם על מילואו נברא"²⁵³ — שהרי לאחרי גמר הבירורים תהי' המשכת הקן באופן שגם בתחתיתו יהי' דבוק בעיגול הגדול²⁵⁴, שע"ז יהי' גילוי אלקות בכל מקום בשוה, ללא חילוק דמעלה ומטה ("אויס מעלה און אויס מטה"), שזהו"ע "עד דלא ידע", "ראשית ואחרית שלו".

מז. המורם מכל האמור:

תלמידי תומכי תמימים מראשית ההתייסדות עד סוף הימים — הם אלו שישלימו את מלחמת בית דוד מתוך נצחון גמור.

עליהם לדעת שמלחמה זו אינה אלא כמו "קניגא" שעושים

(251) ר"פ בהר. שה"ש לד, א ואילך.
(252) נסמנו בלקו"ש ח"כ ע' 40 הערה 25.

(253) ראה ב"ר פי"ב, ו. פי"ג, ג. פי"ד, ז.
(254) ראה ד"ה לכל תכלה הנ"ל (סה"מ שם ס"ע קי ואילך) — בשם יש מקובלים אומרים. ד"ה כי תבוא תער"ב (המשך תער"ב ח"א ריש ע' קיז).

(246) ראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' צו ואילך). תר"מ סה"מ ניסן ע' קסח. וש"נ.

(247) ראה תו"א מקץ לו, ב. לקו"ת שלח מח, סע"ד. ובכ"מ.
(248) תהלים עג, כב.
(249) פי"ח.
(250) שה"ש ה, ב.

המלכים²⁵⁵, שהרי יודעים בפשיטות שיהי' הנצחון במלחמה, אלא שעלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו ית' שיהי' נראה למראית עין כאילו יש ספק בדבר, אבל האמת היא שדבר ברור הוא שיהי' הנצחון, ובשמחה ובטוב לבב. ועד שפועלים קיום היעוד²⁵⁶ "כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם" — "אותי" דייקא, כמבואר בחסידות²⁵⁷ ש"אותי" הוא למעלה משם הוי', "אני הוי' הוא שמי"²⁵⁸, שאינו אלא שם בלבד, ואילו "אותי" קאי על עצמותו ית', "אנכי", "דלא אתרמיז לא בשום אות ולא בשום קוץ"²⁵⁹, וממשיכים זאת למטה — להיות לו ית' דירה בתחתונים. וכאמור, שכל זה פועלים היוצאים למלחמת בית דוד, ובפרט בהדור "אשר חרפו עקבות משיחך", עד להנצחון הגמור, ו"עבדי²⁶⁰ דוד מלך עליהם"²⁶¹.

* * *

מח. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר²⁶² אודות רבינו הזקן, שכאשר ברח מליאדי מפני נפוליון וחילו [בעת המלחמה בין רוסיא לצרפת, כידוע²⁶³ שרבינו הזקן התנגד ביותר לנפוליון וכל עניניו], הנה לאחרי שנסעו כשתי פרסאות, חזר במרוצה לליאדי, וימהר אל בית דירתו, ויצו לבדוק היטב פן נשאר מכלי ביתו מאומה, וימצאו זוג נעלי-בית ("פאנטאָפּל"), ויצו לקחתם עמהם. ואך יצא רבינו הזקן את פני העיר, בא הרץ הראשון של חיל נפוליון אל העיר מהעבר השני, וכעבור שעה קלה בא נפוליון בעצמו, וימהרו לביתו של רבינו הזקן למצוא משהו מחפציו. והענין בזה:

איתא בגמרא²⁶⁴ שאצל צדיקים חשוב וחביב אפילו "פכים קטנים". והיינו לפי שעבודתו של צדיק היא באופן ש"בכל דרכיך דעהו"¹⁴, שכל עניניו הם כלי לאלקות.

שבה לקח כ"ק אדמו"ר שליט"א הרבה משקה, וכמה מזקני החסידים עשו כמה תחבולות שלא יקח עוד משקה, שלא יזיק לבריאותו — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: אם רוצים לשמור על הבריאות שלי — צריכים לעסוק בעניני תומכי תמימים!...
(262) תו"מ — רשימת היומן ע' קעה.
סה"ש תרצ"א ע' 170 ואילך. לקו"ד ח"א יג, סע"ב ואילך.
(263) ראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 177. וש"נ.
(264) תולין צא, סע"א.

(255) ויק"ר פ"ג, ג. ועוד. וראה תו"ח תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואילך. שעה"ת לאדמו"ר האמצעי ח"א כ, ד ואילך. ובכ"מ.
(256) ירמי' לא, לג.
(257) ראה שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פי"ח. פ"ס.
(258) ישעי' מב, ח.
(259) ראה זח"ג יא, א. רנז, ב. לקו"ת פינחס פ, ב. ובכ"מ.
(260) יחזקאל לז, כד.
(261) יש לציין, שבמהלך ההתועדות

ולכן, אפילו כאשר מדובר אודות נעלי-בית, שזהו"ע של לבוש בלבד, ולא לבוש על הראש או הלב או הידים, אלא לבוש על החלק היותר תחתון שבאדם, שברגל גופא הרי זה העקב שברגל — הרי כיון שע"י העבודה ד"בכל דרכיך דעהו" נעשו גם הם כלי לאלקות, לא רצה רבינו הזקן שיגיעו וישארו אצל מנגד לאלקות, כיון שע"ז יכול להיות תוספת-כח בענינים של לעו"ז.

ומזה מובן עד כמה צריכים להזהר גם בענינים של דקות, כי, כאשר ישנו ענין בלתי-רצוי בדקות, הרי זה יכול לירד ולבוא גם בגסות.

מט. וכפי שמצינו לגבי הלל ושמאי — שאף ש"לא נחלקו אלא בג' מקומות"²⁶⁵, הנה "משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שימשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל כו"²⁶⁶.

והגע עצמך:

מדובר אודות תלמידי הלל ושמאי שגדלה מעלתם ביותר, כדאיתא בגמרא²⁶⁷ אודות תלמידי הלל הזקן שמהן היו "ראויים שתשרה עליהן שכינה כמשה רבינו", "קטן שבכולם רבן יוחנן בן זכאי", ש"אמרו עליו כו".

וכיון שמדובר אודות תלמידים שהלל ושמאי עצמם למדו עמהם, ומהם נבנתה תורה שבעל-פה²⁶⁸, הרי מובן שהענין "שלא שימשו כל צרכן" אינו אלא לפי ערך מדריגתם, וגם המחלוקת וחילוקי הדעות הם בקדושה גופא.

ואעפ"כ, הרי מענין המחלוקת בקדושה יורד ומשתלשל בעולם ממדריגה למדריגה, "שלשת אלפים משל" (כנ"ל סמ"ה), עד שנעשה מחלוקת בלעו"ז.

וכמו"כ מצינו גבי יום שני שלא נאמר בו כי טוב, לפי "שבו נבראת מחלוקת, שנאמר²⁶⁹ ויהי מבדיל בין מים למים"²⁷⁰ — שאף ש"מחלוקת" זו היא ההבדלה שבין מים עליונים למים תחתונים, שהם ענינים של קדושה, כמבואר בחסידות²⁷¹ שזהו"ע ספירת החכמה וספירת המלכות, מ"מ, כיון שסוכ"ס הרי זה ענין של מחלוקת, משתלשל מזה ש"בו נבראת גהינם"²⁷⁰, שהו"ע התיקון על עבירות שהם מחלוקת עם הקב"ה, כביכול,

(269) בראשית א, ו.

(270) ב"ר פ"ד, ו.

(271) ראה תורת חיים בראשית בתחלתו.

אוה"ת שם כט, א ואילך. ועוד.

(265) שבת יד, ב.

(266) סוטה מז, ב.

(267) סוכה כח, א.

(268) ראה הקדמת הרמב"ם לספר היד.

"יודע את רבונו ומכוין למרוד בו"²⁷², שזהו ענינו של עמלק²⁷³, שמחייתו ("מחה אמחה את זכר עמלק"²⁷⁴) היא בפורים.

ג. ע"פ האמור מובנת גם הסיבה לכך שאפילו בקדושה ישנם כמה שיטות וזרמים, אע"פ שהמקור לכולם הוא אחדות הפשוטה.

ומזה מובן גם שסוכ"ס צריכים להתאחד כולם יחד — ע"ד המדובר לעיל (בהמאמר²⁷⁵) בנוגע לאות שי"ן, שאף שיש בה ג' קוין, הרי הם מתאחדים למטה, ועי"ז ממשיכים למטה את הענין ד"ה' אחד¹⁴⁷.

אמנם, בכל ענין ישנו "קו האמצעי", ולכן צריכים לילך לכתחילה בקו האמצעי:

מעלת קו האמצעי היא — שכולל את כל הקוין, ע"ד נר האמצעי שעליו נאמר²⁷⁶ "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", וסוכ"ס הנה גם ב' הקוין יתאחדו ויתמזגו ("גיסן זיך צוזאַמען") אל קו האמצעי.

אבל קודם ההתאחדות — הנה הענין ד"אמת לאמתו" הוא רק בקו האמצעי, משא"כ שני הקוין, אף שלהיותם קדושה הרי הם אמת, מ"מ, אינם אמת לאמתו שרק הוא קיים לעד, וכאמור, שסוכ"ס הולכים ומתמזגים הם אל קו האמצעי. ומה גם שקו אחד אין לו קיום, ואפשר להיות מזה יניקה ח"ו.

וכפי שמצינו במדרש²⁷⁷ בנוגע למעלתו של יעקב, קו האמצעי, ש"אברהם לא ניצול מכבשן האש אלא בזכות יעקב. . צפה הקב"ה שיעקב עתיד לצאת ממנו, אמר כדאי הוא לינצל בזכות יעקב, הה"ד²⁷⁸ יעקב אשר פדה את אברהם".

והענין בזה — כמבואר בחסידות²⁷⁹, שאע"פ שאברהם הוא מהאבות הקדושים, "אין קורין אבות אלא לשלשה"²⁸⁰, מ"מ, כיון שעבודתו היתה רק בקו החסד והאהבה, הרי לא בכל מקום ביכלתו לפעול כו' ("ניט אומעטום קען דאָס דורכטראַגן"). ועד"ז בנוגע ליצחק, שעבודתו היתה בקו הגבורה בלבד. ותכלית העבודה היא — "ויקם עדות

(277) ויק"ר פל"ו, ד.

(278) ישעי' כט, כב.

(279) ראה אוה"ת בחוקתי ע' רא ואילך.

הוספות-בהעלותך (הוצאת תשנ"ז) ע' 5.

סה"מ תרנ"ח ע' קמב.

(280) ברכות טז, ב.

(272) תו"כ ופרש"י בחוקתי כו, יד. ועוד.

(273) ראה לקו"ש חכ"א ע' 193 הערה

38. וש"נ.

(274) בשלח יז, יד.

(275) פי"ז (לעיל ע' 110).

(276) בהעלותך ח, ב ובפרש"י.

ביעקב ותורה שם בישראל²⁸¹ — עבודה השווה לכל נפש ונפש, שזוהי העבודה שמצד קו האמצעי.

וכמו"כ בתורת החסידות עצמה — ישנם השיטות שמצד קו החסד, שמהם באים ענינים של אהבת ישראל, וישנם השיטות שמצד קו הגבורה, שמהם באים ענינים של קפידות ודינים; אבל ישנו אופן העבודה של שיטת חב"ד, שהיא בקו האמצעי, שע"ז מתאחדים כל כחות הנפש, והיינו, שאע"פ שהמדות מצד עצמם הם בבחי' ענפין מתפרדין (כנ"ל בהמאמר²⁷⁵), הנה מצד המוחין שבראש נעשית אחדות גם בהמדות, שלא תהי' יניקה ח"ו²⁸².

נא. ומזה מובן גם בנוגע להיציאה למלחמת בית דוד:

כדי לצאת למלחמה — אי אפשר להיות "האיש הירא ורך הלבב"²⁸³, "שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה כו"²⁸⁴, כולל גם מי שיכול לעמוד במלחמה זו ולא במלחמה אחרת, דכיון שעבודתו היא בקו מסויים, אינו יכול לעמוד במלחמה שהיא בקו אחר.

ולכן, כדי לצאת למלחמת בית דוד צריך להיות אדם השלם, היינו, ששייך לקו האמצעי, ומשום זה יכול לעמוד בכל המלחמות — הן אלו שמצד החסדים והן אלו שמצד הגבורות — ולנצח בהם.

ומזה מובן, ש"כל היוצא למלחמת בית דוד" צריך לקבל חינוך בדרך תורת חב"ד דוקא, שהיא בקו האמצעי.

גב. והנה, כיון שבמהרה בימינו יבוא משיח צדקנו — הרי מעצמו מובן שלא יהי' פנים ("עס וועט ניט האָבן קיין אויסזעהן") שהאב יתייבב יחד עם כל ה"תמימים", ואילו את בנו יצטרך לשלוח למחנה אחר... כיון שלמד ונתחנך ע"פ שיטה אחרת מהשיטה שבה למד והתחנך האב.

ומה גם שיוכלו לצעוק ש"ברא כרעא דאבוה"²⁸⁵, כך, שתהי' חקירה מי ילך למי...

וביאורו. קונטרס עץ החיים פי"א ואילך. ובכ"מ.

(283) פ' שופטים כ, ח.

(284) סוטה מד, סע"א (במשנה). הובא בפרש"י עה"פ.

(285) ראה פרש"י כתובות צב, א — ד"ה כבעל. תוד"ה מקמי — יבמות ג, א. יונת אלם רפ"ב.

(281) תהלים עח, ה.

(282) ראה שבת (לא, סע"א): "יראת ה' כו' קב חומטין כו". וברש"י שם: "משמרת את הפירות כו". וברמב"ם יסוה"ת, רפ"ב: "והאיך היא הדרך לאהוי"ר בשעה שיתבונן כו' ויראה מהן חכמתו כו' ומתאוה כו' לידע השם הגדול כו'". — ועיין הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות. ב"ח לטור או"ח סמ"ז ד"ה ומ"ש דאר"י. לקו"ת ויקרא ד"ה ולא תשבית

והעצה לזה — שכיון שנמצאים בהרגעים ש"הנה זה עומד אחר כתלנו"²⁸⁶, ביכלתו לחטוף ("אַרְיִינְכָאֶפֶן") ולהכניס גם את בנו ל"תומכי תמימים", ואז יהי' באופן — כלשון המשנה במסכת ר"ה²⁸⁷ — שהאב ובנו מעידין עדות החודש.

נג. ולא לדרשא קאתינא, אלא הכוונה היא בפשטות:

כל אלו שלמדו ב"תומכי תמימים" ושולחים את בניהם ללמוד בשיבות אחרות — צריכים לשלוח אותם ל"תומכי תמימים" כדי שיקבלו את החינוך שניתן ב"תומכי תמימים". ועד"ז בנוגע לבנות — לשלוח אותם למוסדות-חינוך כפי שיטת חב"ד.

וכן לאידך, שהבנים שלומדים ב"תומכי תמימים", וכן הבנות שלומדות במוסדות-חינוך ע"פ שיטת חב"ד — צריכים להשתדל גם בנוגע להוריהם, "לרשמם" בהשיטה ד"תומכי תמימים" בנוגע לעניניהם. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

כיון שמדברים עתה באופן ד"לבסומי עד דלא ידע" — הרי מצד הענין "דלא ידע", הי' יושר גדול, שכולם "יירשמו" ל"תומכי תמימים", ובלשון שנאמר בפורים⁴⁵: "מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד" — מיד בשושן-פורים, ולא לדחות זאת לאחרי כן; זה בגופו, וזה בנפשו, וזה בתורתו, ולא לשכוח גם בממונו,

ואז יהי' הכל בשלימות — אדם "תמים", וכדברי הגמרא²⁸⁸ על הפסוק²⁸⁹ "ויבוא יעקב שלם", "שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו", וכן "שלם בנשמתו"²⁹⁰,

ובאופן כזה — בשלימות, "תמים" — הולכים לקראת משיח צדקנו, בקרוב בימינו ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה לכו"כ לומר "לחיים", על כוס גדול, באופן ד"עד דלא ידע". והוסיף בבת-שחוק: מה מביטים בפליאה?! אם ישנו יהודי שרוצה לומר "לחיים" — מסתכלים עליו כמו על דבר פלא...!]

אח"כ התחיל לנגן "דרכך אלקינו".

* * *

(290) ראה חדא"ג מהרש"א ועץ יוסף לע"י שבת שם. וראה גם תו"מ חי"ח ריש ע' 163.

(286) שה"ש ב, ט.

(287) כב, רע"א.

(288) שבת לג, סע"ב.

(289) וישלח לג, יח ובפרש"י.

נד. כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם בהתוועדות — ג"כ התוועדות של פורים²⁹¹ — שהחסרון הוא שצודקים יותר מדי ("מ'איז צופיל גערעכט").

והסביר את הדברים, שהרי לכל אחד בענינו ישנם העלמות והסתרים המבלבלים מעבודת ה', ולא רק העלמות והסתרים המדומים, אלא כאלו שיש להם גם אחיזה במציאות. ונמצא, ש"צודקים" בהתירוק על כך שלא פעלו ענין פלוני וענין פלוני.

— האמת שמבואר בתניא²⁹² ש"גם מי שהוא מחומם מאד בטבעו", "יצרו בווער כאש בווערה מאופה וכו'", "אין לו שום התנצלות" על כך שאינו ממלא רצון הקב"ה במילואו;

אבל אעפ"כ, יש להתחשב בכך שעליו לעבור "מלחמה גדולה ועצומה" שלא בדוגמא למי שאינו מחומם כ"כ בטבעו, וכל הענינים באים אצלו בקישיים וביגיעה ועמל הכי גדולים. וכפי שמבאר שם שלכן אמרו רז"ל "והוי שפל רוח בפני כל אדם"²⁹³, "מאד מאד הוי שפל רוח"²⁹⁴.

ולהעיר מדיוק הלשון "מאד מאד" ב"פ — כמבואר בלקו"ת פ' שלח²⁹⁵ שענין זה קשור עם פנימיות הרצון שלמעלה, ומזה מובן עד כמה נוגע הדבר, כיון שמגיע עד פנימיות הרצון, שזוהי דרגא נעלית ביותר, שכן, כל סדר ההשתלשלות אינו מבחי' הרצון אלא מבחי' החכמה ולמטה, ומצד עצמו לא יכולה להיות בו המשכת האל"ף, וזהו החידוש דמתן-תורה — "אנכי"²⁹⁶ — שעיי"ז נמשך פנימיות הרצון ביחד עם חיצוניות הרצון (כמשנת"ל בהמאמר²⁹⁷).

אבל, לאחרי כל ההצטדקות — הרי בעבודת האדם צריכה להיות העבודה בפועל, למטה מעשרה טפחים, ובעשי' בפועל!

נה. וענין זה מודגש בימי הפורים:

ימי הפורים פועלים (לא רק בימי הפורים עצמם, אלא גם) על כל השנה כולה את הענין ד"ליהודים היתה אורה", לא רק "תורה אור", אלא "אורה", המקור ד"תורה אור" (כנ"ל סל"ו), שזהו ענין נעלה יותר מדרגת התורה כפי שממשיכה את הענין ד"אנכי הוי' אלקיך"²⁹⁶.
ואעפ"כ ממשיך הכתוב ("ליהודים היתה אורה גו') ויקר", היינו,

(291) תרצ"ו בסופה (סה"ש תרצ"ו ע' (294) שם מ"ד.

(129). (295) לח, ג.

(292) פ"ל. (296) יתרו כ, ב.

(293) אבות פ"ד מ"י. (297) פ"ו (לעיל ע' 107 ואילך).

שתכלית הכוונה היא שיומשך גם ב"יקר", "אלו תפילין"¹²⁵, "הוקשה כל התורה כולה לתפילין"¹²⁸ — שהו"ע של מעשה בפועל ע"י הגוף הגשמי בקלף גשמי שנעשה מבהמה, ובדיו גשמי הנכתב על הקלף (נוסף על העבודה הרוחנית שבתפילין, לשעבד הלב והמוח (כמ"ש בשו"ע²⁹⁸, ומובא בתניא²⁹⁹), וכיון שהתפילין הם מקלף של בהמה, הרי מובן שהכוונה היא לא רק לשעבוד הלב והמוח של נפש האלקית, אלא גם של נפש הבהמית³⁰⁰).

ודוקא בענין זה היא תכלית הכוונה, ובלשון חז"ל¹³⁵: "הגוף נהנה מן הגוף", ולא מן הנשמה³⁰¹.

[ואף שיעוד זה יקויים לעתיד לבוא במהרה בימינו (כנ"ל סמ"ו) — הרי זה ע"ד מ"ש הרמב"ם³⁰² בפירושו "עולם הבא", ש"הוא מצוי ועומד .. ולא קראוהו עולם הבא אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העולם הזה"].

נו. ובפשטות:

כדי לידע אם הנהגתו של יהודי היא כדבעי, ואם המסירת-נפש שלו היא כדבעי — אי אפשר לבחון זאת ע"י הרגש הלב, "רחמנא לבא בעי"³⁰³, ולא ע"י הרצון, רצון פנימי ורצון חיצוני, להקדיש את כל עניניו לה', כיון שבענינים אלו יכולים לטעות כו';

הבחינה שמוכיחה אפילו בנוגע להנקודה הפנימית שבו אם היא נשארה בהעלם, ואם עדיין לא עשה מה שהקב"ה דורש ממנו, היא — הבפועל ממש³⁰⁴, כמאמר³⁰⁵ "אין חכם כבעל הנסיון", וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁰⁶ שיש צורך בהנסיון בפועל!

304 (וכנ"ל (סכ"ב ואילך) שמצד הנקודה הפנימית מתבטא בפועל ממש, שאף ש"לא ידע", מ"מ, "ארור המן" ו"ברוך מרדכי".
305 (עקידה פ' נח שער יד ד"ה [הקדמה] השלישית. מעבר יבוק שער ב. וראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 90. תו"מ חיי"ח ע' 164.
306 (ראה ד"ה איש יהודי דפורים תש"א פ"ב (סה"מ תש"א ע' 69). שיחת פורים תש"ד ס"ח (סה"מ תש"ד ע' 69). סה"מ תרפ"ט ס"ע 222 ואילך. וש"נ. תש"ט ע' 35. תש"י ע' 283. תשי"א ע' 34. סה"מ תרצ"א ס"ע 190 ואילך. וראה גם מכתב כ"ד טבת שנה זו (אג"ק חט"ז ע' רלג).

298 (א"ח סכ"ה ס"ה. שו"ע אדה"ז שם ס"א).
299 פמ"א (נו, ב).
300 ראה גם תו"מ ח"ד ע' 16. וש"נ.
301 (וזהו ג"כ מ"ש הרמב"ן (בשער הגמול בסופו) — וכ"ה הכרעת תורת החסידות (בדרך מצותיך מצות ציצית (יד, ב)) — שתכלית עולם הבא אינו ברוחניות (כשיטת הרמב"ם — פיה"מ סנהדרין ר"פ חלק. ועוד), אלא בגשמיות דוקא.
302 (ה' תשובה ספ"ח).
303 (סנהדרין קו, ב ובפרש"י. זהו ח"ב קסב, ב. ח"ג רפא, רע"ב).

ובפשטות: ביום ראשון בשבוע, הנה בגמר וסיום היום, שואלים אותו, האם יש ביכלתו לרשום ע"ג נייר, שחור ע"ג לבן, מה פעל בפועל ממש במשך יום זה, ועד"ז בכל יום ויום — "כל יומא ויומא עביד עבידתי"⁹.

כלומר: כאשר עברו כ"ד שעות מיום ראשון — הרי במשך זמן זה נשתנו הצירופים של שם הוי' ושם אד' ³⁰⁷ כ"ד פעמים, ושינוי הצירופים בכל העולמות עד למעלה מעלה קשור עם השינוי בעבודה בפועל בעולם למטה, וכיון שכן, עליו להראות ("צושטעלן") מה עשה בפועל בשעה הראשונה כשהי' צירוף פלוני, ומה עשה בפועל בשעה השני' כשנשתנה הצירוף לצירוף אחר, ועד"ז בכל הצירופים שבשעות שלאח"ז, עד להצירוף דשעה הכ"ד של המעת-לעת!

נז. ישנם המתרצים את העדר העשי' באמרם שיוצאים ידי-חובתם בעבודה ד"סור מרע", שאינם עושים דבר בלתי-רצוי.

והמענה לזה ³⁰⁸:

אילו לא הי' נברא כל סדר ההשתלשלות — הנה גם אז לא הי' ענין של רע.

וא"כ, החידוש של כללות סדר ההשתלשלות הוא — לא בהענין ד"לא תעשה", "כל ³⁰⁹ חלב וכל דם לא תאכלו"³¹⁰, שהרי גם אם לא הי' סדר ההשתלשלות, לא הי' בדרך ממילא המציאות של אכילת חלב ודם; התכלית של סדר ההשתלשלות היא בעיקר בשביל הענינים של עשי' בפועל ³¹¹, וזהו גם הטעם לכך ש"עשה דוחה לא תעשה"³¹².

ומזה מוכן, שכאשר עבודתו של יהודי אינה אלא בכך שעוצם עיניו מראות ברע ואוטם אזוניו משמוע ובולם פיו מלדבר — הרי בשביל זה לא הי' הקב"ה בורא את כל סדר ההשתלשלות, ובשביל זה לא היתה הנשמה צריכה לירד "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא"⁸⁹;

הירידה למטה של הנשמה — ולא רק הנשמה, אלא כיון שהנשמה היא "חלק אלקה ממעל ממש"⁹¹, והעצם כשאתה תופס בחלקך אתה

חלב הם הדוגמאות שהובאו בחסידות בנוגע למצוות לא-תעשה (ראה תו"א שמות נב, ד. תו"ח שמות תנא, א. דרמ"צ קצא, א. ועוד). (311) ראה גם לקו"ש ח"י ע' 11.

(312) ראה יבמות ג, סע"ב. וראה גם לקו"ת פקודי ו, ד.

(307) ראה תניא פמ"א (נח, סע"ב). (308) ראה גם מכתב ד' אייר שנה זו (אג"ק ח"יז ריש ע' עד), ובהנסמן בהערות שם.

(309) ויקרא ג, יז. (310) ולהעיר, שאיסור אכילת דם ואכילת

תופס בכולו (כמאמר הבעש"ט³¹³), נמצא שעצמות ומהות ירד למטה — היא בשביל ענינים של עשיר בפועל.

ובמילא, כל השיטה ש"שב ואל תעשה עדיף" — הרי זה היפך רצון העליון שתהי' העשי' בפועל.

ישנו אמנם פסק בגמרא²¹⁹ ש"שב ואל תעשה עדיף", אבל, פשיטא שאין להשתמש בפתגם זה כי אם בנוגע לעניני הרשות, משא"כ כאשר מדובר בעניני תומ"צ.

נח. ואלו שמתרצים את העדר העשי', באמרם, שחוששים שבגלל זה עלולים להכשל לפעמים בפעולה בלתי רצויה, כמו פגיעה בכבוד חבירו, דברים בטלים, הסגת גבול, או אבק לשון הרע — צריכים לדעת שזוהי עצת היצה"ר כדי למנוע אותם מעשי' והתעסקות בעניני תומ"צ.

וכידוע הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר³¹⁴: אדמו"ר האמצעי צוה על החסידים, שבחזרתם מליובאוויטש, הנה בכל המקומות שעוברים דרך הילוכם [פעם היו רוב החסידים הולכים רגלי, כיון שלא הי' להם כסף לנסוע בעגלות], יחזרו חסידות. א' החסידים שחננו השי"ת בכשרון טוב בחזרת חסידות להביע הדברים בשפת חלקות — התאונן בפני אדמו"ר האמצעי, שמרגיש בעצמו שיש לו שביעת-רצון, ובמילא נעשה אצלו רגש של ישות, ששמח בעצמו בכך שממלא את רצונו של הרבי להפיץ תורת החסידות. ויען לו אדמו"ר האמצעי: "א ציבעלע זאָל פון דיר ווערן אָבער חסידות זאָלסטו חזרן".

ובנדו"ד: ירידת הנשמה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא היא בשביל שתהי' עשיר בפועל, ובמילא צריכה להיות העשי' בפועל הן ביום והן בלילה, גם רבע לשלש לפנות בוקר... ומה שמתירא שמא בגלל זה יכשל בפעולה שאינה רצויה — הרי הכל כדאי כדי שיתוסף בהפצת המעיינות עד שיגיעו גם ב"חוצה".

ואלו שחושבים שעליהם לשתוק, ואינם צריכים לעשות מאומה, שמא יכשלו בפעולה שאינה רצויה — עליהם לדעת שזוהי עצת היצה"ר, נחש הקדמוני, הקשור עם הזמן בן המדתא האגגי, מזרעו של עמלק ועשו³¹⁵, שצריכים ללחום נגדו בכל התוקף.

313) ראה כתר שם טוב בהוספות סרכ"ז. (תו"מ ח"ג ע' 313 ואילך). וש"נ. 314) ראה גם שיחת פורים תשט"ו סט"ז. 315) תרגום שני לאסתר ג, א.

נט. (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק, ואמר בבת־שחוק): מספרים שחָאָנִיעַ מרוזוב הי' אומר³¹⁶, שבפורים, לאחרי שלוקח כוסית משקה, ביכלתו לומר הכל... והשומע לא יתרעם עליו ("ער וועט ניט האָבן קיין פֿאַראַיבל אויף אים"), כיון שיוכל לתרץ שהי' שיכור...

אני — לעת־עתה אינני שיכור עדיין; אולי הייתי אוהז כבר ב"עד דלא ידע", אבל אתם מעכבים אותי; הנכם יושבים מסביבי וכולם ב"מדידה והגבלה". פלוני חושב על כך שה"עניבה"³¹⁷ תהי' מונחת במקום המתאים, ופלוני חושב על הגרביים אם הם בצבע המתאים לעניבה... שכן, ע"פ חוקי מדינת ארה"ב צריכה להיות שייכות בין הלבוש שע"ג הרגל להלבוש שע"ג הצואר, להיותו בבחינת "בהמה" שהצואר והרגל שוים ממש... ובמילא צריך להיות צבעם שוה. ועד"ז בשאר ענינים כיו"ב.

— ישנם כאלו שבינתיים צוחקים הם על הבדיחה ("דזשאָק") שנאמרת על פלוני, אבל בפנימיותם מתייראים שמא עוד מעט יאמרו איזה ענין הנוגע אליהם... ואז יגע הדבר להם ("עס וועט זיי אָנרירן"), ובמילא יכול להיות נוגע ב"פמליא של מעלה"... שהרי הם מקושרים עם ענינים של מעלה.

ס. ונחזור לעניננו — שאין לטעון "שב ואל תעשה עדיף", אלא יש לעסוק בענינים של עשי' בפועל, ולא להמנע מכך בגלל שמתירא שמא יפגע בכבודו של מישהו וכיו"ב.

מי שהוא "ממונה" בתומכי תמימים, לדוגמא, או שצריך להיות "ממונה", או שיכול לפעול משהו בדבר — מחוייב הוא לומר ברור שדבר זה טהור ודבר זה טמא.

— מצינו אמנם בגמרא³¹⁸ ש"עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר³¹⁹ מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה" (ולא כתיב הבהמה הטמאה), אבל, במה דברים אמורים, רק כשמדובר אודות סיפור דברים (כבפסוק הנ"ל), משא"כ כשצריכים לפסוק דין — הרי מפורש בקרא בפרשת שמיני³²⁰ ובפרשת ראה³²¹ שזה טהור וזה טמא³²².

(318) פסחים ג, א (ובפרש"י).
 (319) נח ז, ח.
 (320) יא, ד ואילך.
 (321) יד, ז ואילך.
 (322) ראה לקו"ש חכ"ה ע' 20. וש"נ.

(316) ראה גם תו"מ ח"ח ע' 301 הערה 323. וש"נ.
 (317) ראה גם תו"מ ח"א ע' 214. ח"ב ע' 325. ח"ה ע' 178. ח"ט ע' 97. ע' 114. ח"ט"ז ע' 21.

ומובן, שכאשר מדובר אודות "תומכי תמימים", הרי ענין של טומאה לגמרי אינו שייך כלל, כי אם ענין של טהרה, אבל בטהרה גופא ישנם כמה דרגות, וכמו ב"הר הבית", שיש בו מקום שהוא חול, שאפילו טמאים היו יכולים להכנס שם, ויש בו מקום שבו יכולים להכנס רק טהורים, ויש בו מקום שבו יכולים להכנס רק כהנים, ויש בו מקום שבו יכול להכנס רק כהן גדול³²³.

ובמילא, כאשר מישהו אינו רוצה לומר שפלוגי אינו ראוי להכנס להמקום שבו נכנסים רק כהנים, להיותו "ישראל" (ולא כהן), בגלל שזהו ענין של "מוציא שם רע" או "לשון הרע"... — הרי זה ענין שבא מהיצה"ר, להיותו נגד רצון העליון, ובכך מהרס הוא את הענין ד"תומכי תמימים"!

וכיון שזהו הירוס של תומכי תמימים, נגד רצון רבותינו נשיאינו — הנה מי שאינו מאמין ב"משה עבדו" (שאתפשטותי בכל דרא ודרא³²⁴), הרי זה כאילו שאינו מאמין גם בהוי'!

— אינני מתיירא לומר דבר זה, שהרי מפורש הדברים במכילתא פ' בשלח על הפסוק³²⁵ "ויאמינו בהוי' ובמשה עבדו", וכל הרוצה יכול לעיין בפנים ויראה מה שנאמר שם, ובמילא, אין זה ענין שלי; הנני רק מוסר מה שנדפס "בדיו על הספר" (כלשון התניא¹⁸⁹, אלא ששם הכוונה היא ע"ג הקלף, ובימינו אלו הרי זה ע"ג הנייר), שצריך להיות ענין האמונה "במשה עבדו" — רבותינו נשיאינו, ובמילא, צריכים למלא את רצונם, ואם לא ממלאים את רצונם, הרי זה נגד רצון ונגד הכוונה העליונה.

סא. וזוהי גם הוראה בענינים הפרטיים, שכאשר מדובר אודות ענינים של "עמי הארץ" שצריך לפעול בהם שיהיו "מתיהדים" (כנ"ל סכ"ט ואילך) — לא מועיל התירוץ ד"שב ואל תעשה עדיף", כדי שלא יבוא לידי מכשול בענין של דברים בטלים, ועאכו"כ אבק לשון הרע, ועאכו"כ לשון הרע ממש.

וכל זה מודגש ביותר כאשר מדובר אודות ענינים של חינוך הצעירים, "זרע ברך ה'"³²⁶, שלאחרי זמן יבנו בית בישראל, בנין עדי עד — הרי כל מה שניתוסף אצלם ביראת ה', בלימוד התורה וקיום המצוות,

(323) ראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז רע"א).

הט"ורכב. (325) יד, לא.

(324) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, (326) ישעי' סא, ט.

הו"ע שנמשך מאב לבן ולבת, מדור אחר דור, עד סוף כל הדורות עד אין סוף!

וכאשר מישהו מונע את עצמו מלהתעסק בכך, בגלל שרוצה לישון במנוחה... או בגלל שאינו רוצה לריב עם פלוני או לפגוע בכבודו — הרי עי"ז יחסר בחינוכו של פלוני בן פלוני, ובמילא יחסר בהיסוד שעליו יעמיד אח"כ בית בישראל, ובמילא יחסר אצל בניו ובני בניו עד סוף כל הדורות! אלא מאי, החשש הוא שאם יתעסק בכך עלול להכשל בדברים בטלים, אבק לשון הרע, ואפילו לשון הרע — נשאלת איפוא השאלה: כיצד יש לו רשות להבטיח ("באָוואָרענען") את העולם־הבא שלו, על חשבון עשרות ומאות תלמידים שצריכים להתחנך בדרך התורה והמצוה והחסידות, כרצון הרביים הנשיאים?...!

ומה שחושש מה יהי' אתו — הנה על כך ישנה ההוראה האמורה של אדמו"ר האמצעי (ממלא מקומו של אדמו"ר הזקן, שהי' ממלא מקומו של הבעש"ט, מקור תורת החסידות בכל עניני'): "א ציפעלע זאָל פון דיר ווערן אָבער חסידות זאָלסטו חזרין"...!

ואין הכוונה לחזור חסידות מן השפה ולחורץ, אלא הכוונה היא לעסוק בהפצת המעיינות חוצה, וכרצון הרביים שיעמידו תלמידי תומכי תמימים שיהיו "נרות להאיר"³²⁷, להאיר בעוה"ז הגשמי והחומרי באמצעות "נר מצוה ותורה אור"¹⁷⁴, ומאור שבתורה, שזוהי פנימיות התורה³²⁸, ואז יקריים היעוד¹⁷² "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

ו"לא נפלאה היא גו' לא בשמים היא"³²⁹; ענין זה נמסר למנהלים, משגיחים, משפיעים, ראשי ישיבות והתלמידים, לנשיהם, אמותיהם, בניהם ובנותיהם, ולכל עדת החסידים — להמשיך את תורת הבעש"ט, ה"מעיינות" של "דברי אלקים חיים", שיגיעו ל"חוצה", עדי קיום היעוד "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", בביאת משיח צדקנו למטה מעשרה טפחים.

ואז יהיו פטורים מהצורך להתוועד בפורים עד השעה הרביעית לפנות בוקר, באופן שצריכים להדחף, כך, שגם כאשר רוצים לישון אין אפשרות לכך... — כיון שאז יכירו הכל ש"טעמו וראו כי טוב הוי"³³⁰.

סה"מ תרפ"ט ע' 176. וש"נ.

(329) נצבים ל, יא"ב.

(330) תהלים לד, ט.

(327) ראה תו"מ ח"ד ריש ע' 228. וש"נ.

(328) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה

ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובפי'

קה"ע שם. המשך תער"ב ח"ג ע' א'שכב.

וכפי שסיפר הרבי נשיא דורנו³³¹, שפעם הגיע רבינו הזקן למקום שהי' מבצר של המנגדים על ענין החסידות, ועלה על הבימה, ואמר — כדרכו בניגון³³² — "טעמו וראו כי טוב הוי', פאָרזוכט וועט איר זעהן אַז דער אויבערשטער איז גוט", וירד מהבימה, ורצו אחריו עשירות אברכים תלמידי חכמים, שנעשו חסידים והפיצו את המעיינות של תורת החסידות. והרי עכשיו העבודה היא בקלות ובנקל יותר, כיון שאין את כל ההעלמות וההסתרים שהיו אז; צריכים רק שיהי' הרצון העצמי, שלא להתחשב עם עצמו, עם הגוף ונפש הבהמית, אלא "בטל רצונך מפני רצונו"¹²², ובמילא יומשך רצון הוי' למטה ממך, שיפיצו תורת הוי' ותורת החסידות למטה מעשרה טפחים, ועי"ז יכריחו, כביכול, שיבוא משיח למטה מעשרה טפחים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "אני מאמין"].

* * *

סב. (במהלך ההתוועדות שבה לקח כ"ק אדמו"ר שליט"א הרבה משקה — צוה גם לכו"כ מהמסובים לומר "לחיים", ודיבר כו"כ ענינים לאנשים פרטיים, ומהם:)

לא' אמר: אולי אוכל לפעול שפלוני ימסור רצונו לרצוני — עכ"פ בענין אחד, כך שלא יפגע הדבר בהנהגתו בכל שאר הענינים, אבל בענין אחד יפעל על עצמו למסור רצונו לרצוני, ובאופן שגם אם יהי' נראה לו שע"פ שו"ע צריך לעשות להיפך, מ"מ, יסמוך עלי שע"פ שו"ע עליו לעשות כפי שהנני מורה לו.

(ואח"כ הוסיף: כנראה שהלה אוהו ב"עד דלא ידע"... ובכל אופן, יתבונן בדבר, וישיב על כך — לאו דוקא הלילה, ערב או ליל שושן-פורים, אלא יכול להשיב גם מחר או מחרתיים.

וסיים בבת-שחוק: אי אפשר להתדבר עמו ("צוזאמען רעדן זיך") ; הלה מונח בחיצוניות, ואילו אני מונח בפנימיות, ולא קרב זה אל זה... — יפסיק איפוא לחשוב על חיצוניות! יאמר "לחיים" וישכח מעצמו, ויעשה מה שצריכים לעשות.

לא' אמר שיאמר "לחיים" על כוס גדול, וממחר בבוקר יתחיל ללמוד חסידות בכל יום אליבא דנפשי'.

לא' אמר: הנך מונח בדרך המוסר, ועליך להיות חסיד; תפסיק

331) ראה גם תו"מ ח"ט ס"ע 65 ואילך. (332) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר זאת בניגון הידוע (המו"ל?).

לחשוב אודות "סור מרע", ותתחיל לחשוב אודות "עשה טוב", ואז יהיו כל הענינים כדבעי.

לא' אמר, שיכניס את בנו ל"תומכי תמימים", ולא' אמר כנ"ל, והוסיף: ולא יתפעל ממה ששמע ממני שיכול למסור את בנו לשיבה אחרת, אלא יתחיל לשלחו ל"תומכי תמימים". ואם נדרש ממנו ענין של מסירת-נפש — יתבטא הדבר בכך ש"ימסור את נפשו" וישלח את בנו ל"תומכי תמימים" (מבלי הבט על כך שהי' לו תפקיד חשוב בחוג אחר), ואח"כ יראה ממנו רוב נחת.

לא' אמר: לא יסתכל אם העניבה מונחת במקומה אם לאו³¹⁷, ויאמר לחיים "עד דלא ידע", על כוס גדולה, ובפשטות — "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", ע"ד שהי' בשמחת-תורה שזיכה אותו הקב"ה בכך, ויפעל כן גם על ה"מחותן" שלו, שנמצא במדידה והגבלה ביותר ("מורא'דיק").

לא' האורחים, העיר על שהגיע עם "בעה ב'שע לבושים", בכזבו על זה 800 דולר... ומתהלך כאן כמו שהוא במדינתו ובעירו...

(כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר: פלוני (מזקני החסידים) אינו גורס מה שברצוני לפגוע ("אָנרירן") בפלוני ופלוני, אבל מה אעשה... ועתה יכולים לתרץ שהנני במעמד ומצב ד"עד דלא ידע"...) (ופנה להנ"ל ואמר: "זאָגט לחיים", ותפעלו גם על פלוני.

לא' אמר: יאמר לחיים, ויחליט בתוקף הכי גדול להיות חסיד, מבלי הבט על כל ההעלמות וההסתרים, מניעות ועיכובים, כולל גם מה שהיצה"ר יאמר שזוהי סתירה לפרנסה, ובלבד להיות חסיד. "ווערן אַ ציבעלע, אָבער חזרין חסידות"!!!

אמר לא' (ששמו שלום, וכולם היו קורין אותו בשמו האנגלי): יעזור לך השי"ת שתתחיל להקרא אצל כולם (גם אצל זוגתך, וגם אצלך...) בשם "שלום", ויעזור לך השי"ת שיהי' אצלך "שלום" בענינים הגשמיים ובענינים הרוחניים, ובמילוי משאלות לבבכם לטובה, בזרעא חייא וקיימא בקרוב ממש. ובודאי ימלא מה שדובר בהתוועדות שלפנ"ז³³³ אודות "שיכון חב"ד" — שיושלם במילואו, בגשמיות כפשוטו, למטה מעשרה טפחים.

לא' שביקש ברכה — אמר: כיון שמסתמא הנך במעמד ומצב

(333) שיחת י"ט כסלו שנה זו סל"ה ואילך (תר"מ חכ"א ע' 233 ואילך). ועוד.

ד"עד דלא ידע", מניין יודע אתה מה צריך לבקש?! ... אמור "לחיים" על כוס גדול, ויהיו בשורות טובות. ולא' בריך רפואה שלימה, והוסיף: אבל צריך להיות "עד דלא ידע", ובמילא, צריכים לשכוח גם על ענינים של בריאות הגוף.

לא' שביקש ברכה בקשר עם נסיעתו לארץ הקודש (בכ"ז אדר) — אמר: כשתבואו לאה"ק, ישאלו אצלכם: מה פעלתם לטובת החסידות בארה"ב. ובכן, כיון שעד נסיעתכם נשארו י"ב ימים, תנצלו ימים אלו לפעול בהפצת המעיינות חוצה, ותמשיכו להפיץ את המעיינות גם בארץ הקודש, ויהי' כל זה בהצלחה, מתוך הרחבה ובריאות הגוף, ועי"ז תצליחו גם בענינים הגשמיים.

לא' אמר, שצריך להיות "עד דלא ידע", באופן ד"האומר³³⁴ לאביו ולאמו לא ראיתו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע"...

* * *

סג. (כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל אם יש מישהו שיכול להמציא עוד "בענדיקטין", באמרו: "בענדיקטין קענט איר שאַפן"? ...! ואח"כ אמר:)

אולי יתנדב מישהו לקיים את ה"עד דלא ידע",

ובמילא, יפסיק לשאול ולבקש בנוגע לענינים של פרנסה (ענין ששייך ל"עקאָנאָמיע", "סאַשיל סייענס" (כלכלה, מדעי־החברה) וכיו"ב), בריאות הגוף (אודות בית־חולים ורופאים), ולא ישאל אפילו אודות בריאת הנשמה,

אלא יהי' מונח בכך שצריך לפעול בעצמו את הענין ד"קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם"³³⁵ — מה שקבלו במתן־תורה¹⁹¹.

סד. והענין בזה:

אמרו חז"ל³³⁶ "לא ניתנה תורה כו' אלא לאוכלי המן", והיינו, שלא היו להם דאגות מענינים גשמיים, שכן, כאשר בני ישראל היו במדבר, ניתנו להם כל צרכיהם מן המוכן, הן בנוגע לאכילה (ענינים פנימיים), שניתן להם המן שהיו טועמים בו כל הטעמים שהיו חפצים לטעום³³⁷,

(336) מכילתא ר"פ בשלח. שם טז, ד.
(337) יומא עה, סע"א.

(334) ברכה לג, ט. וראה גם תו"מ ח"ב
ריש ע' 43. ח"ו ע' 106.
(335) אסתר ט, כז.

והן בנוגע ללבושים (ענינים מקיפים), ש"הי גדל לבושן עמהם כלבוש הזה של חומט שגדל עמו"³³⁸, וענני הכבוד היו מגהצים את לבושיהם³³⁸, שיהיו חדשים כמו שהיו ביום הראשון שנעשו.

ובאופן כזה היתה התחלת קבלת התורה, והמשכת התורה לכל הדורות הבאים לאח"ז — כמארז"ל²¹⁸ "בכל יום ויום יהיו בעיניך (לא רק "כחדשים", בכ"ף הדמיון, אלא) חדשים" (ממש) — שיהודי צריך לדעת שאם רק יעמוד באופן ד"בטל רצונך מפני רצונו", היינו, שרצונך יהי' כרצונו, כרצון מלך מלכי המלכים הקב"ה, אזי יעשה הקב"ה רצונך, ויתירה מזה, ש"יבטל רצון אחרים (שהם המדידות וההגבלות של כל עניני ההשתלשלות) מפני רצונך"¹²² — שיומשך כל המצטרך לו בכל הענינים דבני חיי ומזוני רויחי כפשוטם, למטה מעשרה טפחים.

כלומר: אף שבדורות שלפנ"ז הי' סדר ההנהגה באופן אחר, לנסות את בני ישראל ולראות שהם מתנהגים כרצון הקב"ה גם כאשר חסר להם בבני חיי ומזוני רויחי — הנה בדור זה, אם רק יהודי מתנהג כרצון הקב"ה, אזי נותן הקב"ה כל המצטרך לו בבני חיי ומזוני רויחי.

סה. וכאמור, נמצאים אנו בדור "אשר חרפו עקבות משיחך", שאז צריך להיות "היוצא למלחמת בית דוד" בלבב שלם, ובאופן ד"כותב גט כריתות לאשתו", לכל הענינים הגשמיים, ובלבד למלא את הכוונה של הרביים הנשיאים, שמסרו את הכוונה העליונה — לפעול שיהי' "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים"¹⁷²,

ובפשטות — שיתחילו ללמוד חסידות בבתי-כנסיות ובתי-מדרשות ובמקומות פרטיים, באופן דמוסיף והולך, ואז — יעזור השי"ת ש"כל עמי הארץ מתיהדים", היינו, שמתבטלים כל הענינים של העלמות והסתרים מניעות ועיכובים שישנם על תומ"צ,

וטעם הדבר — "כי נפל פחד היהודים עליהם", וכנ"ל (סכ"ט) פירוש הרמ"א [שנתקבל בתור "פוסק" אצל כל בני ישראל, כהרמז בפסוק³³⁹ "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" — "רמ"א"³⁴⁰] שהפחד של בני ישראל, דהיינו יראת ה' (כמאמר רבינו הזקן³⁴¹ שיהודי אינו רוצה ואינו

שואל ומשיב מהדורא חמישאה סי"ח. ועוד.

(341) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד

ע' שפד (נעתק ב"היום יום" כה תמוז). שם
ע' תקמו (נעתק ב"היום יום" כא סיון). ועוד.

(338) פרש"י עקב ח, ד.

(339) בשלח יד, ח.

(340) ראה שו"ת חת"ס או"ח סק"ג (הובא

בהגהות חת"ס לשר"ע או"ח סתכ"ט). שו"ת

יכול להיות נפרד מהקב"ה), הרי זה נופל על "עמי הארץ" — החל מעניני "עמי הארץ" שישנם בד' אמות של איש הישראלי, דהיינו, מאכלו ומשקוהו כו' ומשאו ומתנו (כפי שמונה הרמב"ם¹⁴⁵ עשרה דברים, שהם כנגד³⁴² עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן²³⁶), ומזה נמשך גם בנוגע ל"עמי הארץ" כפשוטם, בהענינים שמחוץ הימנו, כן, ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" כפשוטם, בענינים הגשמיים והחומריים,

ובמילא תהי' שנת שמחה ושנת הצלחה,

ובאופן שלא רק חסידים יבינו שצריכים להיות שמחים עם הברכות שנתן להם הקב"ה, אלא אפילו אלו שלעת-עתה אינם עדיין במחנה החסידים, יראו גם הם ברכת ה' בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים, בבני חיי ומזוני רויחי.

* * *

סו. כ"ק אדמו"ר שליט"א המשיך לדבר לאנשים פרטיים — לא' אמר: כבר דובר לעיל (סנ"ז) שגם אם יסבירו שהעדר הפעולה בזה הוא חלק מ"שב ואל תעשה עדיף", צריך לידע שזהו היפך הרצון העליון והכוונה העליונה — שצריך להיות ענין העשי', ועשי' בפועל. ובנוגע לפורים, הנה כדי ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", צריך לקיים את החיוב "לבסומי" — כפירוש רש"י²⁶¹: "ביין" — "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", ועי"ז פועלים ההמשכה למטה מעשרה טפחים באופן ד"ברוך מרדכי" דוקא.

לא' אמר: יש לפעול בדרכי נועם כדי ללמוד בתומכי תמימים. ואם יחסר משהו בענינים חיצוניים, הרי זה יתוסף בענינים פנימיים — כמובן מהפס"ד בנגלה דתורה³⁴³ שכאשר בטל הענין העיקרי אזי בטל בדרך ממילא הענין הטפל, ומזה מובן שכאשר ישנו הענין הפנימי, אזי בדרך ממילא מתקיים אפילו הענין החיצוני.

ענין זה (הלימוד בתו"ת) נוגע לא רק להבן אלא גם להאב עצמו — שהרי בפשיטות גמורה שבמהרה בימינו יבוא משיח צדקנו, ואז יצטרך כל אחד להתייזב ולילך עם רבותינו נשיאינו, "כל יוצא צבא

(342) ראה גם תו"מ חיד"ע ע' 112. וש"נ. (343) ראה שבת צג, סע"ב (במשנה). רמב"ם הל' שבת ספ"ח.

בישראל²³⁰, החיילים עם המפקדים, וא"כ, כיון שהאב הוא א' מאלו שעמהם יסד הרבי את "תומכי תמימים" בחצי כדור התחתון, הרי מובן בפשיטות ובדרך ממילא שהבן צריך לילך בדרך זו ממש, היינו, שיוכל לילך ב"עקבות משיחך" באותו שטח ובאותו קו ולפי אותה הוראה — הוראת רבותינו משיחינו, באופן שלא יהיו לו בלבולים מעניני חינוך שאינם על טהרת שיטת חב"ד, ואז הולכים הבנים והאבות בשיטת חב"ד — השיטה ד"מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים".

וכיון שהנהגת הבן תלוי' בהחלטה של האב — עליכם להחליט לחנך את בניכם ובנותיכם שילכו בדרך התורה והמצוה, "יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט"³⁴⁴, ע"פ הפס"ד של רבינו הזקן — בעל התניא, פוסק בנסתר דתורה, ובעל השלחן-ערוך, פוסק בנגלה דתורה — שצריכים ללמוד תורת חסידות חב"ד, ולהתנהג כפי שדורשת חסידות חב"ד. ואז תזכו לנחת חסידי אמיתי מבנים ובני בנים, לאורך ימים ושנים טובות.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה להבן, ואמר:) ובכל אופן — אתה צריך להתחיל ללמוד בתומכי תמימים, ואינך צריך לשאול אצל אביך. — מסתמא גם אביך מסכים לכך, אבל אין זה נוגע לפועל; עליך להתחיל ללמוד בתומכי תמימים. ויעזור לך השי"ת שתגדל ותהי' חסיד, ירא-שמים ולמדן.

ובמהרה בימינו, בקרוב ממש, בעגלא דידן, נצא לקראת משיח צדקנו ונאמר: "ראו גידולים שגדלנו", והיינו, שיכולים לדרוש שיהי' "מלאה הארץ דעה את ה'", כיון שפעלנו — לפי ערך כח הברואים שלמטה — בהענין דהפצת המעיינות חוצה.

(והמשיך כ"ק אדמו"ר שליט"א בפנותו להאב:) מוטב ("עס וועט זיין געזינטער") שגם אתם תסכימו לכך; למה שהבן יצטרך לעשות היפך הרצון (כשם כאשר האב מצוה עליו לחלל את השבת ח"ו), בשעה שיכול להיות באופן שאביו יצוה עליו ללכת בדרך התורה והמצוה כפי שנעשית מוארת במאור שבתורה זו היא תורת החסידות, שבדורנו זה נתגלה פנימיות התורה בתורת החסידות.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א המתין למענה האב, באמרו:) אף אחד אחר לא יכול לענות על כך, ולא יועיל אם מישוהו יענה במקומו; הוא בעצמו

צריך לענות על כך. (ואח"כ אמר לעומדים מסביבו:) תפעלו עליו לקיים את ה"עד דלא ידע", ועי"ז הנה לאחרי ימי הפורים כשיומשך באופן של "ידע", יהי זה באופן המתאים לחסידות חב"ד.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) או שהנכם אוחזים בכך, או שהנכם צריכים עדיין ישוב הדעת. ובכל אופן, יעזור השי"ת שלאחרי ישוב הדעת תהי' ההחלטה בהתאם לכוונה העליונה, והרי הכוונה העליונה היא שיהי' "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", שענין זה יכול להיות רק ע"י חסידות חב"ד, שענינה להפיץ את הענינים ד"דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם"¹⁶ למטה מעשרה טפחים במחשבה דיבור ומעשה בפועל ממש.

(כאשר העומדים סביבו לחצו עליו להשיב מענה ברור, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:) מהו הצורך במענה; העיקר הוא שיעשה כן בפועל. ויפעל גם על פלוני, שישכח על עצמו, ויתחיל לנסות לעשות כפי שמתקבל אצלי ("ווי באַ מיר קומט אויס").

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן ניגון שמחה.

אח"כ המשיך לדבר לאנשים פרטיים, ובסוף הורה להגבאי לפעול שכל הקהל ישב בסדר מסודר].

* * *

סז. בהמאמר של אדמו"ר הזקן על הפסוק "ליהודים היתה אורה גו'", שמבאר הדיוק ד"אורה" בתוספת ה"א, שזהו לשון נקבה (כנ"ל סל"ו) — על יסוד מארז"ל³⁴⁵ "בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש", שמזה מובן, ש"אורה" לשון נקבה היא יתירה מ"תורה אור" לשון זכר (היינו שאינה למטה מזה, אלא למעלה מזה), כשם ש"בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש".

וזהו גם הטעם לכך שאשה נעשית בת-מצוה בהיותה בת י"ב שנים, משא"כ איש נעשה בר-מצוה בהיותו בן י"ג שנים — כי, בשביל להתחייב בקיום התומ"צ צריכים להיות בני-דעה, והאשה מתקדמת להיות בת-דעה כשנעשית בת י"ב שנה, קודם האיש שנעשה בר-דעה בהיותו בן י"ג שנה³⁴⁶.

וענינו בעבודה — שקיום התומ"צ צריך להיות באופן של

346) ראה גם אג"ק ח"ו ע' קצט.

345) נדה מה, ב.

קבלת-עול דוקא (שזהו ענינה של אשה³⁴⁷), כמבואר בתורת החסידות³⁴⁸ שקיום רצון הבורא צריך להיות לא בגלל שהדבר מובן בשכל ודעת של האדם למטה, אלא בגלל ש"חוקה חקקתי גזירה גזרתי אין לך רשות להרהר אחריי", שלכן צריכה להיות ההנהגה בהתאם לציווי תורתנו הקדושה, שנקראת "תורת חיים", חיים לא רק בעוה"ב, אלא גם חיים בעוה"ז, היינו, שע"י קיום התומ"צ עליהם נאמר³⁴⁹ "וחי בהם", נמשכת ברכת ה' והצלחתו לחיות חיים מאושרים בבני חיי ומזוני רויחי.

סח. וכאשר יהודי עובד עבודתו בקודש מתוך קבלת עול, היינו, שבימי הפורים, בימים שלפנ"ז ובימים שלאח"ז, פועל בעצמו הענין ד"עשה רצונו כרצונך", ויתירה מזה, "בטל רצונך מפני רצונו" — אזי "יעשה רצונך כרצונו", ויתירה מזה, "יבטל רצון אחרים מפני רצונך"¹²², ובאופן שתומשך אצלו שנה טובה ומבורכת בבני חיי ומזוני רויחי — בענינים הפנימיים³⁵⁰: בני — כדאיתא בספרי³⁵¹ "ושננתם לבניך", "אלו התלמידים"; חיי — כפי שמבאר אדמו"ר הזקן באגה"ק סי' ז"ך וביאורו, שחיים אמיתיים הם אמונה יראה ואהבה; ומזוני — המזון דנפש האלקית (וכלל כל צרכי האדם — גם לבוש ובית) שהו"ע התומ"צ, וכאשר קיום התומ"צ הוא בהידור, הרי זה (לא רק מזוני סתם, אלא) מזוני רויחי, ועי"ז פועלים גם שיהיו בני חיי ומזוני רויחי כפשוטם, למטה מעשרה טפחים — לכל אלה שזקוקים לברכת השי"ת (שמשיגים על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית) בנוגע ל"בני" כפשוטו, זרעא חיא וקיימא, וכמו"כ אלו שיש להם בנות, וזקוקים לברכה שיהיו להם בנים זכרים עוסקים בתורה,

וכמו"כ בענין ד"חיי", ולא רק ע"פ תורת הנגלה שיכול להיות הענין דחיי באופן של צמצום ומדידה והגבלה, אלא שיהי' חיי רויחי, באופן של התרחבות והתפשטות, ללא ענינים של מדידות והגבלות, ועאכו"כ ללא העלמות והסתרים,

וכמו"כ בענין ד"מזוני", שלא זו בלבד שיהי' ענין הפרנסה סתם, אלא דוקא מזוני רויחי, פרנסה בהרחבה, והיינו, שעניני הפרנסה יהיו ללא

(347) ראה תו"מ ח"ב ע' 30. ע' 77. ע' (רג). סה"מ אידיש ע' 46. ועוד.

(349) אחרי יח, ה.

(350) ראה גם תו"מ ח"ד ס"ע 314. וש"נ.

(351) ואתחנן ו, ז. הובא בפרש"י עה"פ.

149. ע' 153.

(348) ראה ד"ה למען דעת תר"ץ פ"ה

(סה"מ קונטרסים ח"א פד, א). ד"ה הוי' לי

בעזרי תרפ"ז פ"ג (סה"מ שם קפ, א. תרפ"ז

העלמות והסתרים, ולא רק עבור ענינים המוכרחים באופן של צמצום, אלא גם באופן של הרחבה,

— וכפי שביאר אחד הרבנים החסידיים³⁵² בנוגע לרבי ונשיא שהנהגתו היתה בהרחבה, על יסוד מאמר המדרש³⁵³ "לא הי' העולם ראוי להשתמש בזבח, ולמה נברא, בשביל המשכן ובשביל ביהמ"ק", ובגלל זה נמשך אח"כ למטה מעשרה טפחים בעניני העולם.

ועי"ז תהי' עבודת איש הישראלי באופן ש"ליהודים היתה אורה וגו"⁴⁶, "אורה זו תורה וכו"¹²⁵, וגם אורה כפשוטו, כמ"ש³⁵⁴ "לכל בני ישראל הי' אור במושבותם", "אורה ושמחה וששון ויקר" בבני חיי ומזוני ויחי, בכל המצטרך לכל אחד ואחת מנפש ועד בשר.

* * *

ט. בהמשך להמדובר לעיל (ס"ז) אודות ביאור אדמו"ר הזקן כמ"ש "ליהודים היתה אורה", לשון נקבה, ע"פ מארז"ל "בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש" — יש בזה לימוד והוראה לכל נשי ובנות ישראל, אשר, "אף הן היו באותו הנס" (כלשון הגמרא³⁵⁵).

ובהקדמה³⁵⁶:

נס פורים נפעל ע"י עבודתם של ישראל שעמדו במס"נ במשך י"ב חדשי השנה — שאף שידעו שאם רק יסוגו (אָפּטרעטן) מהענין ד"יהודי", "כופר בע"ז", אזי ינצלו מגזירת המן "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים", ואעפ"כ, עמדו כל בני ישראל במס"נ [ומס"נ כזו שהכל שוים בה, "מנער ועד זקן טף ונשים" — שזוה גופא הוכחה והוראה שזוהי מס"נ הקשורה עם נקודת היהדות, פנימיות הנפש האלקית] שלא לסגת מנקודת היהדות, ולעמוד בתוקף ד"לא יכרע ולא ישתחוה"³⁵⁷, וכדברי הרמב"ם¹¹⁵ שכאו"א מישראל יהי' מי שיהי' רוצה לקיים רצון הקב"ה, כיון שנקודת היהדות היא תמיד "באמנה אתו ית"³⁵⁸, מבלי הבט על כל ההעלמות וההסתרים שמצד גזירות אחשורוש³⁵⁹. ועי"ז נעשה

(358) תניא ספכ"ד (ע"פ אסתר ב, כ).
 (359) כי כל נסיון הוא רק דמיון בלבד, ועי' העבודה דמס"נ רואים במוחש אשר בנסיון אין בו שום ממש (ראה תו"מ סה"מ תמוז ריש ע' נב. ועוד).

(352) ראה תו"מ חט"ו ע' 323. וש"נ.
 (353) ב"ר פט"ז, ב. שמו"ר רפל"ה.
 (354) בא יו"ד, כג.
 (355) מגילה ד, א. וש"נ.
 (356) ראה לעיל ס"ח. ס"ל. וש"נ.
 (357) אסתר ג, ב.

כפועל "ונהפוך הוא"⁹⁴, ועד ש"רבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם"¹⁰⁵.

ולאחרי כל זה, הנה בבוא ימי הפורים, נאמר "ליהודים היתה אורה גו" (דאף שישנם גם הענינים ד"שמחה וששון ויקר", מ"מ, ההתחלה היא בענין ה"אורה"), לשון נקבה דוקא, כיון ש"בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש".

וכפי שהי' בפשטות הענינים — שגאולת כלל ישראל בימי הפורים באה מן הכח אל הפועל ע"י אסתר המלכה, אשר, מבלי הבט על הענינים הפרטיים שלה, היתה הנהגתה באופן ש"את מאמר מרדכי אסתר עושה"³⁶⁰, ויתירה מזה, כמבואר בתו"א³⁶¹ שגם "עשתה .. מעצמה בלי עצת מרדכי" ענינים שהיו מכוונים לרצון העליון ולכוונה העליונה.

ע. וההוראה מזה — כנ"ל (סכ"ט) ש"מגילה נקראת ספר", כמו ספר-תורה, שבזה מודגש שכל עניני המגילה הם ענינים נצחיים שצריכים להיות נמשכים בכל המקומות ובכל הזמנים:

כאשר בזמן מסויים ומקום מסויים ישנם העלמות והסתרים, שלכן נראה שעבודת הקב"ה בלימוד התורה וקיום המצוות קשורה עם העלמות והסתרים וקישויים שאי-אפשר להתגבר עליהם — למדים הוראה מימי הפורים, שכשם ש"בימים ההם" נתבטלה גזירת המן באופן ד"ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם", כמו"כ גם "בזמן הזה", בכל זמן ובכל מקום, שכאשר עומדים בתנועה של מס"ג, אזי פועלים שיהי' "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"⁹⁴.

וענין מיוחד בזה בנוגע לחסידים: הענין דפורים הוא שאז "קיימו מה שקבלו כבר" במ"ת, כיון שבמ"ת "כפה עליהם הר כגיגית"¹⁹¹, והיינו, שבמ"ת הי' באופן של מקיף, ובפורים נעשה באופן פנימי³⁶². והרי זוהי התכלית והמטרה של עניני החסידות — להמשיך את כל הענינים בפנימיות, שיפעל במחשבה דיבור ומעשה, למטה מעשרה טפחים. והיינו, שלא די במס"ג סתם, אלא צריך להיות בפנימיות ובפועל ממש.

וכמו "בימים ההם" כן הוא גם "בזמן הזה" — שכדי להביא מן הכח אל הפועל את ביטול הגזירה ברוחניות "להשמיד להרוג ולאבד" כל הענינים של יהדות שבד' אמותיו של יהודי, יש צורך בפעולתן של נשי

(362) ראה שם צח, ד. ובכ"מ.

(360) אסתר שם.
(361) מג"א צג, ד.

ובנות ישראל שעושיין כל התלוי ביכלתן ואפשריותן להתנהג ע"ד הנהגתה של אסתר המלכה — "את מאמר מרדכי אסתר עושה", ועי"ז נעשית גאולת כלל ישראל בענינים הרוחניים וגם בענינים הגשמיים, באופן ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

עא. המורם מכל האמור בנוגע לפועל:

ימי הפורים מהווים הוראה לכל נשי ובנות ישראל, שכל אחת מהן נקראת בת שרה רבקה רחל ולאה — שבכל אחת מהן ניתן הכח למלא את הרצון העליון והכוונה העליונה, ובאופן שיפעלו את הגאולה מלמעלה, כמו גאולת פורים, ש"ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

ומזה יומשך הענין ד"מיסמך גאולה לגאולה"¹⁰⁶ — להגאולה שבחודש ניסן שהיא הגאולה דחג הפסח, ואף שהגאולה דחג הפסח היתה בשנת ב' אלפים תמ"ח, הרי זה נוגע עתה אלינו, כיון ש"כימי (לשון רבים³⁶³) צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹⁰⁷, והיינו שביצי"מ היתה רק ההתחלה, וצריך להיות ההמשך עד להסיום — בגאולה העתידה לבוא בקרוב בימינו ממש, למטה מעשרה טפחים, ע"י משיח צדקנו, שזוהי גאולה האמיתית והשלימה, שתהי' בעגלא דידן בקרוב ממש, למטה מעשרה טפחים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א התחיל לנגן הניגון "ניע זשוריצי כלֶאָפּצי" (ללא התיבות)].

* * *

עב. ישנו הסדר שהנהיג כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע³⁶⁴, שבפורים נותנים תרומות לקופה שהיא על דעת רבינו, שמתחלקת ללא התערבות דעת התורמים³⁶⁵.

מסתמא יחלקו עתה פתקאות לכאו"א הרוצה שיזכירוהו על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ויתרום להקופה שהיא על דעת רבינו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ג' התנועות (דהבעש"ט, המגיד ואדמו"ר הזקן). ואח"כ התחיל בעצמו לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש. אח"כ צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (בבא הרביעית — פ"א), והניגון "ניע זשוריצי כלֶאָפּצי". ואח"כ אמר:]

363) ראה ד"ה כימי צאתך מארמ"צ, 248.
תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 159 ואילך). 365) ראה גם שיחת פורים דאשתקד סל"ג
364) ראה סה"ש תורת שלום ע' 243. ע' (תו"מ חיי"ט ע' 192). וש"נ.

כל אלו שנתחייבו בברכה אחרונה — מסתמא יברכו ברכה אחרונה, וימשיכו כל ברכות הקב"ה בימים הבאים לאח"ז, בבני חיי ומזוני ריחי.

[טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "כי בשמחה תצאו".]

